

LUNDS
UNIVERSITET

Social hållbarhet, offentliga platser och segregering

- Tillämpade strategier och metoder i Göteborgs Jubileumspark

Julia Joó

2016-05-27

Kandidatuppsats
Institutionen för kulturgeografi
och ekonomisk geografi
SGEL36

Julia Joó
Handledare: Josephine Rekers
Vårterminen 2016

Abstract

Segregation is a counteracting process for social sustainability. Planning practice and the pertinence of social aspects raise public participation as important. Public space, as a meeting place for people to interact, play great significance in exclusionary and inclusionary processes, with relational impacts regarding access and the right to develop the city and themselves. Gothenburg, facing complex problems with segregation, implements various planning strategies to meet these aspects. The strategies include bridging barriers, mixing functions in the urban environment and engaging the public in planning. Planning methods used are public participation and *platsbyggnad*, a method used to communicate and engage the public, throughout a building process stretching over seven years. With Gothenburg and the Jubileepark, *Jubileumsparken*, as a case these strategies and methods elucidates via literature studies, a group interview with officials and observation of the park.

Keywords: Social sustainability, public place, segregation, relational impacts, public participation

Innehåll

1. INTRODUKTION	4
1.1 Inledning	4
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Disposition	7
2. TEORETISKT RAMVERK	8
2.1 Social hållbarhet	8
2.1.1 Rätten till staden	9
2.2 Inkludering av medborgare och sociala aspekter i planeringspraktiken	10
2.2.1 Medborgardialog	11
2.2.2 Fördelar, utmaningar och kritik	12
2.3 Offentliga platser i staden och dess relation till segregering	14
2.4 Tidigare forskning: Det offentliga rummet och Göteborgs stad	19
3. METOD OCH MATERIAL	21
3.1 Val av strategi och metoder	21
3.1.1 Triangulering	22
3.2 Fallstudie	22
3.2.1 Val av fall	22
3.3 Dokumentstudier	23
3.3.1 Val av dokument	23
3.4 Gruppintervju	24
3.5 Observation	25
3.6 Kritik och begränsningar gällande metod samt materialval	26
4. BAKGRUND: GÖTEBORG OCH JUBILEUMSPARKEN	27
4.1 Segregering och fysiska barriärer	27
4.2 Vision Älvstaden	27
4.3 Jubileumsparken	29
5. ANALYS	30
5.1 Offentliga platser, segregering och relationella samband	30
5.2 Göteborgs stads strategier: Den integrerade staden och social hållbarhet	32
5.2.1 En helhetssyn och variation av funktioner	33

5.2.2 Samband, identitet, inflytande och möten mellan människor.....	34
5.2.3 Vision Älvstaden.....	37
5.3 Jubileumsparkens utvecklings- och planeringsprocess.....	37
5.3.1 Jubileumsparken – Lokalisering och omgivande kontext.....	40
5.4 Offentliga platser potential att motverka segregering	43
6. DISKUSSION.....	45
7. SLUTSATS.....	46
7.1 Avslutande kommentar	47
Dokumentlista.....	48
Referenser	49
Intervjulistå	51
Bilagor	52
Bilaga 1: Intervjuguide	52

Figurförteckning

Figur 1. Grafisk karta över Älvstadens områden.....	28
Figur 2. Odlingsbäddar med rollerderbybanan i bakgrunden	29
Figur 3. Bastun och playan	29
Figur 4. Lekplats med vattenkonst.....	29
Figur 5. Bryggan ut till seglarskolan	29
Figur 6. Relationella samband mellan offentliga platser och segregering.....	32
Figur 7. Göteborg - Söder om älven, vy från Götaälvbron.....	41
Figur 8. Frihamnen i Göteborg - Norr om älven, vy från Götaälvbron	41
Figur 9. Frihamnen i Göteborg	41
Figur 10. Busshållplatsen Frihamnsporten	42
Figur 11. Jubileumsparkens omgivning.....	42
Figur 12. Jubileumsparkens omgivning, åtkomst från norr	42

1. INTRODUKTION

1.1 Inledning

Social hållbarhet och dess konkreta betydelse är ett väl omdiskuterat ämne förekommande inom stadsutveckling. Vedertagna definitioner antyder att varierande behov bör tillgodoses utifrån ett långsiktigt perspektiv. Svenska Akademiens ordbok definierar strategi som att ”långsiktigt o. övergripande leda ngt (t. ex. [...] en utveckling)” (SAOB, 1991). Tillhörande strategier som appliceras inom planeringsdisciplinen handlar om social inkludering och medborgarinflytande, komplexa fenomen utan enkla lösningar. En metod som tillämpas för att arbeta i linje med dessa strategier är medborgardialog (Nyström & Tonell, 2012). Även om medborgarinflytande lyfts i svenska lagar i form av Plan – och bygglagen finns ingen beskrivning för hur detta ska ske mer än genom samråd, det blir ett uppdrag för kommunerna själva att ta ställning till. Frågeställningar uppstår om vem som deltar, hur och utefter vems villkor. Utifrån detta synsätt är det värt att uppmärksamma den politik som förs gällande stadsutveckling och social hållbarhet och vad det får för utfall i planeringen.

En delaspekt av helheten handlar om offentliga platser och dess koppling till motverkandet av segregering, en förekomst som sägs hindra utvecklingen mot en socialt hållbar stad (Boverket, 2010:9). Frågor som uppkommer handlar om hur myndigheter och kommuner hanterar planeringen av offentliga platser utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv.

A key question concerns the role that public spaces are expected to play in political, economic, and cultural transformation of cities, and the impact of these transformations on the nature of public space as a shared resource (Madanipour, Knierbein & Degros, 2014:1).

Offentliga platser, som en del av den urbana miljön, synliggör enligt Madanipour, Knierbein och Degros (2014:1), diverse världsomfattande processer på olika sätt. Dessa argumenteras påverka städernas utveckling runt om i Europa. Sverige, som en del av Europa, berörs så även av dessa processer. Den mer omfattande utvecklingen innefattar utomstående faktorer så som miljön, globaliseringsföreteelser och skiftet från industri till andra näringslivsriktningar vilka i sin tur påverkar stadsutvecklingen. Tillkommer gör flyttmönster såväl inom samt till och från både Europa och i hänseende av enskilda länder (ibid.).

Det statliga forskningsrådet Formas belyser behovet av mer forskning kring ”hur olika stadsformer låter sig komponeras till stad, och om vilka mellanformer eller nya former som skulle kunna utgöra bra lösningar och i så fall varför” (Formas,

2011:34-35). Boverket belyser att ”forskningsbaserad kunskap om hur faktorer i den fysiska miljön påverkar det sociala livet” bör utvecklas eftersom den är bristfällig (Boverket, 2010:10).

Göteborgs stad arbetar aktivt med social hållbarhet, både socio-ekonomisk segregering och fysiska barriärer präglar stadens utvecklingsförutsättningar och antyder en del av utmaningen som stadsplaneringen ska angripa. Det omfattande stadsutvecklingsprojektet Älvstaden som sträcker sig över flertalet centrala områden har beröringspunkter till både social hållbarhet och segregering. I det övergripande projektet ingår Frihamnen där en Jubileumspark ska byggas som en del av stadens 400-årsfirande år 2021. Utgångspunkten och riktlinjen för byggandet är metoden *platsbyggnad* där medborgardialog och visioner sätts i verket och processen är lika viktig som det slutgiltiga resultatet. Tanken är att under sju år kommunicera den utveckling som sker i det övergripande området genom att skapa medvetenhet och locka människor till platsen, under tiden som platsen förändras och ombyggnaden av Frihamnen sker. Jubileumsparken har den centrala rollen för den processen (Göteborgs stad, 2015a; Göteborgs stad, 2016a).

Den här studien bygger vidare på funderingen kring en ny stadsform i form av en medvetet föränderlig offentlig plats, där deltagande från medborgarna ingår i processen och kopplar samman den med det motverkande arbetet av segregering.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet ämnar att utifrån utvalda planeringsteorier och teorier kring offentliga platser, utforska vad offentliga platser har för koppling till motverkandet av segregering. Studien konkretiseras genom en fallstudie där Göteborgs stads övergripande strategier gällande stadsutvecklingen analyseras för att sedan utforska vad det får för uttryck i planeringen och utvecklingen av en offentlig plats, mer konkret Jubileumsparken. Bakomliggande syfte utmynnar i följande frågeställningar:

- *Vilka relationella samband går att identifiera mellan offentliga platser roll i staden och motverkandet av segregering?*
- *Vilka strategier i Göteborgs stads övergripande planering går att koppla till den planering och utveckling som sker i Jubileumsparken?*

1.3 Avgränsningar

En omfattningsbegränsning för studien styrd av en specifik tidsram kräver vissa avgränsningar. Tidsramen begränsar vilka teorier som studien utgår från, vilket geografiskt område som kommer studeras samt vilka frågor studien fokuserar på, även om fler frågor vore önskvärda att granska.

Teorimässigt avgränsas studien till hållbar utveckling med ett fokus på social hållbarhet, offentliga platsers roll och det relationella sambandet till segregering samt de sociala frågornas framväxt i planeringspraktiken vilket utmynnat i medborgardialog. Angående social hållbarhet omnämns det övergripande konceptet hållbar utveckling och dess olika beståndsdelar. Däremot är det enbart den sociala aspekten som förklaras och konkretiseras ingående. Detta för att möjliggöra en mer djupgående studie. Att segregering är ett huvudområde i studien styrde även detta val eftersom social hållbarhet, i stor utsträckning, sågs förknippas med strategiska inriktningar för att motverka segregering. Gällande segregering finns flertalet teorier, i denna studie utforskas teorier med fokus på offentliga platser. Teorier som exempelvis problematiserar boendese segregering kommer inte behandlas eftersom fallet som studeras, en offentlig park, inte omfattar boendeaspekten. Med offentlig plats åsyftas platser i det offentliga rummet i utomhusmiljö. När de sociala frågornas framväxt inom planeringspraktiken uppmärksammas avses ingen grundlig historisk genomgång. Detta för att ge plats åt en av de metoder som idag praktiseras, medborgardialog. Avsikten är där ett fokus på utmaningar och fördelar. När medborgardialog diskuteras i fallet Göteborg och Jubileumsparken analyseras inte deltagarnas tankar om dialogen utan hur metoden passar in teoretiskt och i kommunens strategier.

Det geografiska område som avses studeras är Jubileumsparken i Göteborg och den utveckling som fram till 2016 skett inom ramen för projektet. Övrigt arbete med medborgardialog, motverkande av segregering samt social hållbarhet inom Göteborgs stad avses inte att granskas. Eftersom Jubileumsparken ingår i det större stadsomvandlingsprojektet Älvstaden samt fysiskt tillhör Frihamnen kommer viss beskrivning även att göras kring dessa och Göteborgs stad, dock endast i de fall koppling finns till Jubileumsparken. Detta val görs för att intensifiera studien och möjliggöra en djupare analys genom att konkretisera omfattningen. Valet grundas även med tidsramen i åtanke.

Gällande segregering gör uppsatsen inget anspråk i att studera den faktiska graden av segregering inom Göteborg och om den genom byggandet av Jubileumsparken förändras. Detta då syftet är att utforska och analysera teoretiska samband kring ämnet. Studien ämnar belysa olika relationella samband men gör inget anspråk på att den fullständiga bilden målas upp. Förutom de samband som tas upp kan utmaningar och problematik skilja sig åt beroende på fall och en fullständig bild blir därför svår att kartlägga. Genom att utforska de teoretiska sambanden kan studien dock användas i vidare analyser kring graden av segregering.

1.4 Disposition

Inledningsvis introduceras social hållbarhet, tillhörande strategier inom planeringsdisciplinen och medborgardialog som metod för att bemöta strategierna. Olika omvärldssammanhang relateras till offentliga platsers roll i staden och funderingar kring de relationella sambanden till segregering lyfts. Göteborgs stad och byggandet av en Jubileumspark presenteras. Studiens syfte och frågeställningar presenteras likväl som vilka avgränsningar som gjorts och varför.

I nästkommande avsnitt presenteras det teoretiska ramverket samt tidigare forskning med beröringspunkter till studien. Ramverket inleds med social hållbarhet, som ett ingående och övergripande perspektiv till hur städer kan studeras samt motivering till efterkommande teoriers relevans. Teorier som redogör för hur de sociala aspekterna började ta plats inom planeringsdisciplinen beskrivs för att placera studien och dess ämnesområde i ett större sammanhang. Fokus i sammanhanget konkretiseras till metoden medborgardialog. Genom att utforska teorier kring offentliga platsers roll samt dess koppling till motverkandet av segregering finns förhoppningen att den första frågeställningen kan besvaras. Olika relationella samband eftersöks. Hur de relationella sambanden, strategierna och metoderna kan förenas angrips genom fallstudien.

I metodavsnittet presenteras valet av strategin fallstudie, Göteborgs stad och Jubileumsparken som fall samt tillvägagångssättet metodtriangulering mellan dokumentstudie, gruppintervju och observation. Strategi- och metodvalens för- och nackdelar lyfts samt vilka dokument som använts och varför. Eventuella förbehåll gällande olika val samt metodkritik avslutar avsnittet.

Empirin inleds med en bakgrundsbeskrivning av Göteborg, Älvstaden samt Jubileumsparken. Inledningsvis i analysen förtydligas de relationella sambanden mellan offentliga platser och segregering. Därefter eftersöks korrelationer och skillnader med det teoretiska ramverket som avgörande för vad som eftersöks i fallstudien. Studien fokuserar på att lyfta fram de kvalitativa egenskaperna i insamlad data. Genom att analysera insamlad data i form av dokument, en gruppintervju samt en genomförd observation av Jubileumsparken identifieras Göteborgs stads strategier och tillämpade metoder i Jubileumsparken. På så sätt kan den andra frågeställningen besvaras.

Följande avsnitt, diskussion, förtydligar planeringspraktiken och offentliga platsers samband samt Göteborgs stads tillämpade strategier och metoder.

I det avslutande avsnittet, slutsats, tydliggörs svaren på frågeställningarna, vilken slutsats som kan göras utifrån dessa samt förslag på vidare forskning.

2. TEORETISKT RAMVERK

Det teoretiska ramverket har huvudområdet social hållbarhet, som introducerar och motiverar de övriga delarnas relevans. Följande består ramverket av två delmoment. Dels uppmärksammas hur de sociala frågorna planeringsteoretiskt började ta plats i samhällsplaneringen. Vad det konkret tagit för uttryck, som lyfts i aktuellt sammanhang, är planeringsmetoden medborgardialog. I det nästkommande delmomentet identifieras offentliga platsers roll och betydelse i staden för att på så sätt möjliggöra kopplingar till aspekten segregering. Fokus riktas åt att identifiera relationella samband vilket avser ett ömsesidigt beroende, att det som sker beror på något.

2.1 Social hållbarhet

Det finns ingen entydig syn på vad hållbar utveckling är och betyder. Hållbar utveckling förklaras ibland som ett uttryck eller ett begrepp (Nyström & Tonell, 2012:53), i andra sammanhang som ett koncept eller en term (Dale, 2012:3; Gehl, 2010:105). Elander och Gustavsson (2013) påpekar att hållbar utveckling även används och förekommer i olika visioner och policybeskrivningar (Elander & Gustavsson, 2013:8). Dale (2012) antyder att beroende på kontext och användningsområde kan definitionen variera och antyda det koncentrerade innehållet. Social hållbarhet ingår i ett vidare koncept och bildar tillsammans med två andra dimensioner, den ekonomiska- samt den ekologiska, det vidare begreppet hållbar utveckling. Dessa tre dimensioner sägs behöva samspela och vägas mot varandra för att hållbar utveckling ska kunna uppnås. De tre dimensionerna för sig, eller som ett samlat koncept, är väl omdiskuterat inom olika forskningsområden och teori-bildningar (Dale, 2012:3-8).

Konceptet hållbar utveckling förklaras av Nyström och Tonell (2012) ha myntats i ”Brundtlandskommissionens rapport ’Vår gemensamma framtid’ från 1987” och ”vann allmänt erkännande genom FN-konferensen om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992” (Nyström & Tonell, 2012:125). FN-kommissionen fick sitt namn efter ordförande Brundtland och i rapporten fastslås att ”[h]umanity has the ability to make development sustainable to ensure that it meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs” (WCED, 1987:24). Den definition som ges i Brundtlandsrapporten är en väl använd definition som bidragit till spridningen av begreppet samtidigt som den satte igång vida diskussioner kring vad definitionen innebar mer konkret (Dale, 2012:4; Engelman, 2013:3).

Även om de tre dimensionerna av hållbar utveckling sägs behöva samexistera, innehåller de var för sig konkretiseringsmöjligheter gällande mål och aspekter (Nyström & Tonell, 2012:131, 136). Boverket (2010:9) har, på uppdrag av regeringen, sammanställt rapporten *Socialt hållbar stadsutveckling – en kunskapsöversikt* där de i arbetet för att främja integrering och arbeta mot segregering ”identifierar fem återkommande teman:” (Boverket, 2010:9-10).

- Helhetssyn; att se områdesförnyelse som en del i den övergripande stadsutvecklingen och att kombinera fysiska och sociala åtgärder
- Variation; att åstadkomma större variation när det gäller funktioner, boendeformer och gestaltning
- Samband; att länka samman olika delar av staden
- Identitet; att skapa förutsättningar för en positiv identifiering med sitt bostadsområde och ge detta en tydligare och mer positiv identitet utåt
- Inflytande och samverkan; att all områdesförnyelse behöver utgå från dem som bor i området och genomföras i samverkan mellan berörda aktörer (Boverket, 2010:9-10).

De fem teman som Boverket presenterar återkommer alltså bland andra teoretiker, möjligen under andra benämningar. När Gehl (2010:109) skriver om stadsliv och social hållbarhet nämns demokratispekten, vilken går att koppla till boverkets tema *Inflytande och samverkan*. Utöver Boverkets förklaring kring temat lyfter dock Gehl jämställd tillgänglighet som tillhörande. Inkludering betonas vara en viktig aspekt i staden och alla måste få ta plats (ibid.).

Synen på social hållbarhet kan alltså variera. För att inte tappa verklighetsförankringen och användbarheten kan en klar och tydlig definition inom projekt och planer vara lämpligt. I analysen granskas Göteborgs stads definition av social hållbarhet och de fem temana; helhetssyn, variation, samband, identitet, inflytande och samverkan med tillgänglighet som tillägg, används som stödjpunkter i förhållande till det empiriska materialet.

2.1.1 Rätten till staden

Angående social hållbarhet och vad planeringsteori mer konkret bör sträva efter är enligt Fainstein (2012:168) *rättvisa* och den rättvisa staden. Rättvisa må vara kontextuellt baserat och variera i betydelse men att rättvisa är eftersträvansvärt består oavsett. I sammanhanget lyfts frågor som rör tillgång till utbildning och arbete, trygghet, samt att hemmiljön och den omkringliggande miljön är god. Gällande resonemang kring social hållbarhet är *rätten till staden* ett återkommande koncept, så även i Fainsteins resonemang som skriver att begreppet inledningsvis myntades av Lefebvre (Fainstein, 2012:167). Konceptet har senare utvecklats av flertalet teoretiker, däribland Harvey (2008). Harvey har ett övergripande kritiskt förhållningssätt till hur städer utvecklas med ekonomisk vinning och kapitalism som styrmedel och grund. Frågan är vilken stad det är som eftersträvas, vem som

äger vad och dessutom har eller tar sig rätten att styra den utvecklingen. De som har mest ekonomiska medel och politisk makt argumenteras ha den största påverkan, något Harvey ställer sig mot (Harvey, 2008:23, 25, 33, 38). Istället förespråkas medborgarnas rätt till staden som en mänsklig rättighet.

The right to the city is far more than the individual liberty to access urban resources: it is a right to change ourselves by changing the city. It is, moreover, a common rather than an individual right since this transformation inevitably depends upon the exercise of a collective power to reshape the processes of urbanization. The freedom to make and remake our cities and ourselves is, I want to argue, one of the most precious yet most neglected of our human rights (Harvey, 2008:23).

Medborgarna måste enligt Harvey kräva ”democratic control over the production and utilization of the surplus” (Harvey, 2008:37). För att på så vis inte bara återta kontrollen över stadens utveckling, utan också utveckla sig själva genom att förändra staden (ibid.).

2.2 Inkludering av medborgare och sociala aspekter i planeringspraktiken

Planering är enligt Khakee (2000:16) ”ett grundläggande begrepp” och en aktivitet som genomförs dagligen i vår vardag. Planering utförs både av enskilda personer och i samhället i stort, såväl av företag som inom offentlig verksamhet. I stora drag kan planeringen sägas omfatta behovsanpassning, olika former av kontroll, vara styrd av utomstående krafter eller vara ett försök till att motstå dem. Utmärkande för just samhällsplanering inom offentlig verksamhet är att den utförs av staten och kommuner samt berör frågor som förekommer i samhället på olika nivåer eller angår dess invånare. Det handlar exempelvis om markanvändning, marknadskrafter och utvecklingsriktningar (Khakee, 2000:16, 17). Khakee skriver att ”[u]nder välfärdsstatens glansdagar utvecklades planering till att omfatta även social rättvisa” (Khakee, 2000:17).

Tidigare beskrevs hur hållbar utveckling, med den tillhörande sociala dimensionen, spreds i världspolitiken genom olika FN-organ. I ett svenskt perspektiv kan spridningen även kopplas samman med hur sociala aspekter fick allt större utrymme inom svensk planering under andra hälften av 1900-talet. Enligt Bohm (1985) var planeringsdisciplinen inte helt utestängande gentemot offentligheten innan 1960-talet. Medborgarna bjöds dock in för att delta allt mer vid skiftet till 1970. En expanderande ekonomi på 1960-talet möjliggjorde stora förändringar i den urbana fysiska miljön vilket resulterade i reaktioner från medborgarna gällande den planerade markanvändningen. Bohm belyser att det som angreps i huvudsak handlade om bilismens utbredning och medföljande problematik för miljön och den ytmässiga plats den krävde. Vidare kritiserades den kommersiella- och administrativa betoning som började prägla städernas centrum samt gentrifieringens och

segregeringens utbredning (Bohm, 1985:9, 12, 13, 14). Khakee vidareutvecklar problematiken kring hur planeringspraktiken sköttes.

Medborgarna riktade sin kritik mot den sociala ingenjörskonsten med dess betoning på detaljreglering, starka beroende av byråkratiska lösningar och okänslighet för den allmänna opinionen. Från beslutsfattare kom kritiken mot en planering som byggde på prognoser som inte var tillräckligt väl underbyggda för att förutsäga de olika trendbrotten under 1970-talet (Khakee, 2000:7).

Bohm beskriver hur de som handskades med stadsplaneringen påbörjade olika försök för hur och i vilken del av planeringsprocessen medborgarnas röster skulle beaktas. Förfarandet gick från utställning av en redan färdigarbetad plan till att involvera medborgarna i planeringsprocessen (Bohm, 1985:9, 12, 13, 14).

Planeringsförfarandet som utgick från rationalitet och planerarens expertkunskap som grund för beslutsfattande har enligt Nyström och Tonell (2012), i stort utvecklats till att omfatta en mer jordnära medlarroll som försöker förhandla och finna lösningar som passar flera parter. Det undervisas dock fortfarande i linje med planeringstraditionen som bygger på ett rationellt förfarande och arbetssättet praktiseras än idag. Även om sociala aspekter fått en allt större roll i planeringen är utfallet inte optimalt. Utvecklingsbara aspekter kan identifieras i exempelvis en allt för tekniskt och ekonomiskt inriktad syn på planering av mark samt att kvinnor är underrepresenterade som tjänstepersoner inom planering och inom beslutsfattande organ (Nyström & Tonell, 2012:103, 322, 324). Nyström och Tonell fastslår dock att ”många planerare insett att det behövs andra metoder än de traditionella, för att lösa problem med segregation och sociala förhållanden i de mångkulturella samhällen som håller på att växa fram framför allt i storstäderna” (Nyström & Tonell, 2012:103). Vidare diskuterar Nyström och Tonell att planeringen bör utgå från hur det faktiskt ser ut i dagens städer, ”arbeta i dialog med de berörda” och ”ta sin utgångspunkt i människors vardagslivserfarenheter och upplevelser i omgivningen” samt erkänna ”omgivningens betydelse för vår identitet och för skapandet av mening i tillvaron” (Nyström & Tonell, 2012:326).

Utvecklingen inom planeringsdisciplinen har följaktligen övergått från den rationella planeringen till ett mer kommunikativt förfarande. Vad som behöver utvecklas handlar om hur de nya strategierna, som omfattar att involvera sociala aspekter och medborgare i planeringen, visar sig i metoder som används inom planeringspraktiken.

2.2.1 Medborgardialog

I tidigare avsnitt uppmärksammades den fysiska planeringsdisciplinens tidigare expertdrivna och rationellt inriktade prägling. Disciplinen har enligt Nyström och Tonell vidare ”dominerats av män med teknisk utbildning”, och fastslår därför att en central del i utvecklingen är ”att se till att kvinnor får en jämlik ställning i

planeringsarbetet” (Nyström & Tonell, 2012:321). Författarna påpekar att olika kunskapsramar behöver beaktas i planprocessen för att berika processen och bredda dess möjliga utfall (ibid.). Jalakas och Larsson (2008) har kommit till samma slutsats men talar istället om att beakta olika erfarenhetsramar för att uppnå jämställdhet i planeringen. En metod för att bemöta denna problematik inom samhällsplaneringen är genom medborgardialog.

Plan- och bygglagen innehåller bestämmelser kring medborgarinflytande vad gäller kommunala översiktsplaner (Nyström & Tonell, 2012:311). Andermyr (2000:18) förtydligar att översiktsplanering ska ställas ut till samråd, både ändringar och antagande av översiktsplanen ska ställas ut ”under minst två månader”, något som även gäller för detaljplanen men för den är tidsperioden ”minst tre veckor”.

Medborgardialog kan sägas vara en del av hur medborgardeltagande och medborgarinflytande kan realiseras (Byggforskningsrådet, 2000:7). Byggforskningsrådet definierar ”medborgardeltagande och medborgarinflytande” med ”att låta medborgarviljan slå igenom i besluten”, ”att få de politiskt valda representanterna att lyssna på medborgarna”, ”att skaffa fram relevant kunskap som underlag för att fatta beslut” samt ”att utveckla dialogen mellan medborgarna och beslutsfattarna” (Byggforskningsrådet, 2000:7).

Sveriges Kommuner och Landstings (2009) rapport, med en förankring i svenska sammanhang och svensk praktik, *11 tankar om medborgardialog i styrning* kartlägger övergripande utmaningar som även identifierades inom andra teoretiska underlag, forskning och rapporter vilket kan ses som representativt grundande. SKL menar att ”[a]lla kommuner och landsting i Sverige har haft medborgardialoger i någon form” (SKL, 2009:5). Indikationer lyfts dock kring att medborgardialogen behöver utvecklas och systematiseras för att gynna och förbättra demokrati- och effektivitetsaspekterna. Bakomliggande anledningar handlar exempelvis om ett minskat valdeltagande med stora mellanregionala- och inomregionala skillnader, fler enfråge- och lokala partier samt förekomsten av samarbetsallianser vilket resulterar i en mer vag partibunden politik (SKL, 2009:5, 6, 8).

2.2.2 Fördelar, utmaningar och kritik

Under arbetet inför, under tiden och efter genomförd medborgardialog kan diverse vinningar göras, både för medborgarna som deltar och politikerna och tjänstepersonerna som använder dialogen i sitt arbete. Det lyfts dock även vissa funderingar kring genomförandet och resultat av både praktiker, politiker och andra utomstående parter.

Inledningsvis kan medborgarinflytande, enligt Nyström och Tonell, innebära en *gynnsam kunskapsstillförelse* för att ”hjälpa de kommunala beslutsfattarna att identifiera allmänna intressen” (Nyström & Tonell, 2012:322). Medborgardialog

säg även vara *positivt för medborgarnas demokratiska deltagande och utökade förståelse*. Ett ökat inflytande menar Nyström och Tonell kan leda till ömsesidig ”förståelse och respekt för motpartens ståndpunkter” (Nyström & Tonell, 2012:322). Även SKL identifierar fördelen kring det förbättrade beslutsunderlaget som politiker och tjänstepersoner får tillgång till samtidigt som de belyser att ”[d]et finns behov av att öka tilliten och förtroendet till det demokratiska system som till stor del påverkar människors vardag” (SKL, 2009:7). När SKL skriver om medborgardialog konkretiseras det till en *växelverkande kunskapsgenerering* mellan medborgarna och de styrande, att *effektivisera utvecklingsarbete och planering* samt som förbättringsåtgärd angående olika demokratiaspekter (SKL, 2009:5, 6, 8).

För att skapa meningsfulla offentliga platser bör, enligt Cilliers och Timmermans (2014) deltagande av individer implementeras i planerings-, utformnings- och skapandeprocessen för att möjliggöra *förståelse för den sociala dynamik* som utspelar sig. Även experter och organisationer bör involveras i processerna (Cilliers & Timmermans, 2014:413, 417).

Att praktisera medborgardialog innefattar även, enligt Nyström och Tonell, att inflytandet gör ”resultatet av planeringen förhoppningsvis mer genomarbetat och hållbart på längre sikt” (Nyström & Tonell, 2012:322). Planeringen blir således *välgrundad* och *varaktig* och framtvingar förhoppningsvis inte till ytterligare revidering eller ombyggnad inom en snar framtid.

En inledande utmaning handlar om politikernas oro att medborgardialog innebär ett *hot mot den representativa demokratin* vi har i Sverige idag (Abrahamsson, 2013:13). SKL påpekar i sin tur att metoden ska användas som ett komplement för ”att skapa transparens, öka kunskapen om systemet och utveckla ett samspel mellan de som styr och de som blir styrda”, inte användas istället för ”det representativa systemet” (SKL, 2009:8).

Intresseväckande och uppslutning är en annan utmaning där Nyström och Tonell uppmärksammar ”att det ofta är relativt få människor som sluter upp vid de informations- och samrådsträffar som kommunen anordnar” när en ny översiktsplan ska diskuteras eller framarbetas (Nyström & Tonell, 2012:321). Utmaningen handlar om intresseväckande kring relativt ospecifika ämnen som då behandlas samt en skepsis från medborgarnas sida kring hur mycket deras röst egentligen är värd (ibid.).

Vidare kan *olika förväntningar* prägla processen, de som deltar och disponerar processen förväntar sig olika resultat, ansvarsfördelning eller innehåll. Upplevelser från medborgare kan handla om att de tas in i processen enbart för att informeras och med syftet att förankra redan tagna beslut (Abrahamsson, 2013:13; SKL, 2009:9, 17). Eftersom tjänstepersoner, politiker och medborgare kan ha olika

förväntningar är det i genomförandet av medborgardialog viktigt att, genom hela processen, vara tydlig i informationsarbetet och vad deltagande innebär och kan leda till. Vilken form av delaktighet är viktigt att kommunicera; kan medborgarna förvänta sig att bli informerade, konsulterade, medverka i en dialog och få framföra sina tankar och idéer eller ha faktiskt inflytande genom en mer djupgående och längre process (SKL, 2009:16, 20).

Representativitet, alltså vem som deltar och kommer till tals och om det representerar befolkningen i stort är en annan återkommande utmaning. I sammanhanget är en del av utmaningen om det är redan resursstarka individer och grupper som deltar eller får sin röst hörd (Abrahamsson, 2013:13; SKL, 2009:5). SKL menar att kommuner kan göra ett bättre arbete med att nå fler och de som vanligtvis inte hörs. Mer aktiva initiativ behövs där medborgarna uppsöks och får inbjudningar samt erbjuds olika metoder för att delta (SKL, 2009:21, 22).

Effektivitetsaspekten är ytterligare en utmaning när medborgarinflytande övervägs eller diskuteras (Khakee, 2000:112). Tid och pengar är en central fråga för kommuner när medborgarinflytande övervägs i planeringen vilket tros vara tidskrävande och på så vis en dyr investering. Ett argument som dock kan bemötas genom tron på att metoden gör planeringen relevant, välgrundad och varaktig (Nyström & Tonell, 2012:322).

Det kommunikativa planeringsförfarandet är således inte det slutgiltiga ultimata sättet att planera på, det medför en del utmaningar. Viktigt att ta med sig i resonemanget kring medborgardialog är att deltagande i sig inte innebär att inflytande uppnås. Det är centralt att villkoren för dialogen är tydliga innan, under och efter genomförande. Utmaningar som medborgarinflytande kan innebära bör övervägas mot de vinningar planeringsförfarandet kan medföra. Avslutningsvis bör uppmärksamhet riktas mot vem eller vilka som nås, som deltar och vem eller vilka som medvetet eller omedvetet missas eller utestängs från processen.

2.3 Offentliga platser i staden och dess relation till segregering

I stadsmiljön och för stadens invånare har offentliga platser olika roller och kan verka både inbjudande och utestängande beroende på den fysiska utformningen, symboliska associationer samt vad och vem som har tillträde. Offentliga platser kan dessutom ha betydelse för staden i stort, som en kommunikation utåt samt som en plattform för stadens styre att arbeta med. Genom de offentliga platsernas inbjudande eller utestängande karaktär kan kopplingar till segregering påvisas.

På samma vis som städer associeras med olika utvecklingsriktningar, både regionalt och globalt menar Madanipour, Knierbein och Degros (2014:2, 3) att offentliga platser har betydelse på varierande rumsliga plan och innehar olika symboliska

associationer. Som i övrig stadsutveckling där entreprenörsandan ökat som beslutsunderlag för städers styren har den urbana miljön och offentliga platser fått en allt större roll som konkurrensunderlag gentemot andra städer. Dessutom kan offentliga platser användas för att kommunicera nya symboliska meningar eller värden, både på ett regionalt och nationellt plan. De kan även användas för att möta nya miljömål, samexistera med EU-direktiv kring utsläppsnivåer eller laborera med olika demokratiaspekter (ibid.:3, 7). Madanipour, Knierbein & Degros hävdar vidare att ”environmental degradation, cultural diversity, and social exclusion” är primära faktorer att hantera och ta ställning till när städer utvecklas och växer (Madanipour, Knierbein & Degros, 2014:4).

Offentliga platsers roll och betydelse rör även medborgarna. Low (2006) anser att de bör tillåtas att inneha rollen av att vara en plats där medborgare kan utöva demokrati, exempelvis genom att demonstrera. Vidare ser Low positivt på offentliga platser som innehåller mycket liv, har mänsklig rörelse och närvaro, uppmuntrar mellanmänniska möten samt inrymmer diverse olika aktiviteter. Offentliga platser har en viktig roll i städerna men dess funktion kan komma att förändras beroende på olika utomstående faktorer. Utmaningar och problematik handlade tidigare om att offentliga platser inte användes och var folktomma. Idag identifieras en negativ utveckling som beror på utformning och planering samt vem som äger platsen. Koppling görs till privatiseringens utbredning gällande offentliga platser och ser den som negativ för en utveckling inriktad på mångfald. Vidare utveckling som identifieras handlar om begränsning av tillträde och olika användarmöjligheter (Low, 2006: 402, 403).

Den fysiska utformningen har, enligt Gehl (2001) som ofta skriver kring skandinaviska kontexter, betydelse för vilka situationer och aktiviteter som kan utspela sig på en plats och i det liv som pågår mellan byggnaderna i staden.

Greatly simplified, outdoor activities in public spaces can be divided into three categories, each of which places very different demands on the physical environment: *necessary activities*, *optional activities*, and *social activities* (Gehl, 2001:11).

De nödvändiga och valfria aktiviteterna skiljer sig åt beroende på i vilken utsträckning de kan ses som valfria eller inte med inslag av variationsskillnader utifrån tids- och andra miljömässiga faktorer. *De nödvändiga aktiviteterna* handlar om vardagliga bestyr och ärenden av mer obligatorisk karaktär, exempelvis att förflytta sig mellan hemmet, skola eller arbetet samt andra ärenden som, i huvudsak, inte kan väljas bort. Nästintill oberoende av årstid, tidpunkt, väder eller fysisk miljö kommer dessa genomföras. *De valfria aktiviteterna* beror mer på den fysiska miljöns utformning och sker, till skillnad mot de nödvändiga, om dessa utomstående aspekter är inbjudande och välkomnande och tillåter att de utförs. Även den valfria aktiviteten kan innebära att gå men handlar då om en mer valfri promenad. Vidare kan det

handla om att stå eller sitta på olika platser för att njuta av omgivningen eller det fina vädret. Den tredje och sista kategorin gällande aktiviteter som sker utomhus i offentliga rum, *de sociala*, omfattar i högre grad socialt samspel än de tidigare två kategorierna. De kan handla om både direkta kontakter såväl som indirekta genom att uppfatta andra personer audiellt och visuellt, utan direktkontakt. Att det finns mänsklig närvaro i den offentliga miljön är en grundförutsättning för att de sociala aktiviteterna ska realiseras (Gehl, 2001:11, 13, 14). Aktiviteterna med involvering av social samhörighet hör i många fall samman med de övriga två kategorierna eftersom det sociala samspelet uppstår när människor befinner sig i varandras närhet eller stöter på varandra i det offentliga rummet (ibid.). Gehl uppmärksammar även variationer som går att se i hur människor i Skandinavien använder och rör sig i det offentliga rummet beroende på klimat och årstider, att dessa aspekter påverkar vilka aktiviteter som utförs och på vilket sätt. En generellt problematisk aspekt är vind. Sol å andra sidan leder till att fler människor uppehåller sig i det offentliga rummet i jämförelse med vinterklimatet då få människor väljer att sitta eller stå utomhus (Gehl, 2001:176, 177). Liknande det resonemang som förs av Gehl menar Lin och Mele (2013) att det offentliga rummet alltid haft en inneboende relevans för staden och det liv som förekommer i den.

Public space has always been a crucial feature of the urban landscape. It is the necessary venue in which people from various class, ethnic, racial, and cultural backgrounds 'rub shoulders', learn from each other, and socially interact (Lin & Mele, 2013:401).

När Gehl skriver om *den levande och hållbara staden* påpekar han att människor i regel lockas till platser och aktiviteter där andra människor redan finns och rör sig (2010:65). Då Gehls grundresonemang är att stadens offentliga platser bör planeras och designas med den mänskliga dimensionen i åtanke och med målsättningen att de ska användas och befolkas av medborgare och besökare, kan offentliga platser om de utformas på rätt sätt, fungera som en självförstärkande process för staden. Alltså, om de offentliga platserna är inbjudande och gör det möjligt för livfullt stadsliv och därigenom lockar människor att befinna sig på dem, möjliggörs en fortgående process (Gehl, 2010:17, 65). Då Gehl uppmärksammar vikten av att ta hänsyn till offentliga rum och det liv som sker mellan byggnaderna i staden lyfts även aspekter gällande att integrera och segregera.

Integration implies that various activities and categories of people are permitted to function together or side by side. Segregation implies a separation of functions and groups that differ from one another. Integration of various activities and functions in and around public spaces allows the people involved to function together and to stimulate and inspire one another. In addition, the mixing of various functions and people makes it possible to interpret how the surrounding society is composed and how it operates (Gehl, 2001:103).

Det integrerande rummet med samfunktioner är positivt för interaktion och kan öka förståelsen människor emellan. Vidare är det faktiska användandet det som är

intressant, mer tydligt i mindre skalor, med betydelsen om människor med varierande bakgrund eller daglig sysselsättning stöter på varandra i det offentliga rummet (Gehl, 2001:103). Vikten av socialt interagerande mellan människor med olika bakgrund är något som även Low betonar som viktigt och bör stimuleras i det offentliga rummet, en aspekt som även lyfts av Boverket (Low, 2006:403; Boverket, 2010:134).

Det är dock inte enbart den fysiska utformningen och klimatet som styr vilket liv som förekommer i staden. Att det finns ett relationellt samband mellan rumsliga företeelser, som förekommer i den offentliga miljön, och social exkludering är något som Madanipour (1998) påpekar. Madanipour lyfter att inkludering och exkludering verkar inom flertalet dimensioner och arenor, exempelvis den politiska, den ekonomiska samt den kulturella. Övergripande handlar det till stor del om åtkomst och tillträde till dessa arenor, med relationella samband till exempelvis resurser och beslutsfattande, till vilka det går att identifiera *rumsliga kopplingar med uttryck i den urbana miljön* (Madanipour, 1998:188-191, 193-194).

The question of social exclusion and integration, it can be argued, largely revolves around access. It is access to decision making, access to resources, and access to common narratives, which enables social integration. Many of these forms of access have clear spatial manifestations, as space is the site in which these forms of access are made possible or denied (Madanipour, 1998:191).

Frågan om åtkomst och tillträde kan konkretiseras när de sätts i ett platssammanhang. Vem har tillgång till platsen och varför samt vem som nekas tillträde och av vem går att analysera. Olika företeelser fungerar som barriärer vilka hindrar rörelse och åtkomst till platser, således sammanflätade med exkluderande processer vilket påvisar att det är, som Madanipour kallar det, ”ett socio-rumsligt fenomen” (Madanipour, 1998:191).

The space around us is a collection of open, closed or controlled places. [...] The physical organization of space, using elements from the natural or the built environment, has been socially and symbolically employed to put visible and strict limits on our spatial practices. [...] There is also a mental space, our perceptions of space. This may be regulated through codes and signs, preventing us from entering some spaces through outright warning or more subtle deterrents. Mental space may also be controlled through our fears and perceptions of activities in places (Madanipour, 1998:191).

Space handlar alltså om *rummet* och *place* om *platser* (ibid.). Gren och Hallin (2003:138) förklarar ”begreppet plats att vara *lokaliserad* i rummet i materiell eller symbolisk mening”. Cilliers och Timmermans (2014:414) menar att ”[p]laces are spaces with meaning”. Att skapa en plats, ”place-making”, handlar enligt Cilliers och Timmermans, om processen där rum tillskrivs mening och på så sätt blir en plats, ett verktyg användbart inom planering med ett särskilt fokus på människor och det sociala livet (Cilliers & Timmermans, 2014:413, 414). Cilliers och Timmermans förklarar att “[t]he aim of place-making is to determine the need of

actual users of a public space, then link that to the functionality and opportunities of that space, setting the scene for the development” (Cilliers & Timmermans, 2014:426-427).

Även LeGates och Stout (2011) påpekar den rumsliga dimensionens relation till exkludering och hänvisar vidare till Davis (1990) när de skriver att ”subtle and not-so-subtle signs and cues may signal that members of a particular group are not welcome” (LeGates & Stout, 2011:187). Vidare menar författarna att vissa medborgare har ett begränsat tillträde till stadens utbud baserat på personlig karaktäristik som skiljer sig från normen. Exkludering av vissa medborgare som går att relatera till olika demografiska indelningar är en problematik som bibehåller sin relevans allteftersom globalisering fortgår och människor förflyttar sig (LeGates & Stout, 2011:187).

Exclusion of groups of city residents from access to all that the city has to offer on the basis of [...] class, religion, income, gender, national origin, disability status, sexual orientation, or some other characteristic has been and continues to be a pressing problem in cities throughout the world (LeGates & Stout, 2011:186).

Ett visst kritiskt förhållningssätt bör dock hållas mot offentliga platsers egentliga potential att motverka segregering. Madanipour, Knierbein och Degros (2014) kopplar nivåmässigt samman utmaningen gällande social exkludering till strukturell problematik och problematiserar därför offentliga platsers betydelse i hanteringen av ett problem på den nivån. De ifrågasätter om offentliga platser egentligen kan spela någon roll i försöket att motverka ett strukturellt problem. Vad som talar för att offentliga platser bidrar menar Madanipour, Knierbein och Degros handlar om tillhörighetsaspekten till offentlig service och den urbana miljön i stort. Detta även om det större problemet som ämnas hanteras är av strukturell karaktär (Madanipour, Knierbein & Degros 2014:4).

One answer is that the provision and maintenance of public space is part of the delivery of public services, which in turn is one of the central ways with which social challenges can be addressed. Furthermore it is part of the quality of the urban environment, which is a social asset for all (Madanipour, Knierbein & Degros 2014:4).

Inledningsvis sades att relationella samband handlade om ömsesidiga beroenden. Mer konkret kan då det som sker, förklaras bero på något identifierbart. Segregering kan i sammanhanget förklaras vara en urban process, i vilken offentliga platser existerar och inverkar. De relationella sambanden, handlar om att hur staden är utformad styr vad den offentliga miljön används till och vilka aktiviteter som utförs på olika platser. Det i sin tur indikerar vem som utestängs eller välkomnas.

2.4 Tidigare forskning: Det offentliga rummet och Göteborgs stad

Forskning kring segregation belyser ofta förekomsten av segregering i och mellan bostadsområden. Viss uppmärksamhet riktas även till tidigare forskning kring stadens rum och offentliga platser i Liljas och Pemers (2010) rapport *Boendesegregation - orsaker och mekanismer*. Argument förs kring att segregeringsforskning har en avsaknad av stadsrummets inverkan gällande segregering.

Dagens segregation har en tydlig rumslig dimension med koppling till stadsrummet. Det finns tydliga sociala och rumsliga gränser mellan olika förorter och mellan förorterna och innerstäderna [...] Trots detta uppmärksammas sällan stadsrummets betydelse för segregationen i forskningen. Den sociala skiktningen i boendet är inte hela problematiken, stadsrummet och den urbana formen sätter speciella villkor för vardagen (Lilja & Perner, 2010:5).

Den forskning som lyfts fram av Lilja och Perner handlar om den byggda miljöns betydelse för att skapa identiteter samt att stadens rum och offentliga platser har en mötesplatsfunktion och på så sätt kan ”skapa möjligheter för social interaktion”, vad de menar är en ny grundläggande syn inom forskningsvärlden (Lilja & Perner, 2010:15). Lefebvre (1991) ges som exempel som de menar varit en del av förändringen till hur vi ser på människans identitets- och meningsskapande och interaktion med den fysiska omgivningen, där de växlande skapar och omformar varandra (Lefebvre, 1991 i Lilja & Perner, 2010:15).

Forskningsprojektet *Dela[d] stad* pågick mellan 2013-2014 och utfördes av Legeby, Berghauser Pont & Marcus (2015a:1) från Arkitekturskolan KTH med Göteborgs Stad som initiativtagare och ”Boverket via Mistra Urban Futures” som finansierare. Tanken var att forskning kring segregering och det arbete som utförs i kommuner ska kunna sammanlänkas. Stadsrumsanalyser användes för att studera vilka områden som präglas av utanförskap och på vilket sätt det kan kopplas till stadsrummets fysiska utformning (Legeby, Berghauser Pont & Marcus, 2015a:1; 2015b:1). Legeby, Berghauser Pont och Marcus fastslår att ”[s]egregation och utanförskap kan också kopplas till den större frågan om långsiktig social hållbarhet” (Legeby, Berghauser Pont & Marcus, 2015a:1) och liknar på så sätt den bild som målades upp i det teoretiska ramverket. Tillhörande aspekter som lyfts till resonemanget handlar om fördelning av resurser och tillgänglighet till dessa samt hur det i sin tur skapar jämlika förutsättningar eller inte angående livsvillkor. Vidare lyfts medborgarnas delaktighet och det offentliga rummets betydelse.

Det handlar också om vilka förutsättningar som erbjuds i staden för människor att bli delaktiga i olika samhälleliga processer [...] Det offentliga rummet framstår som en viktig arena för sådana processer och här finns en tydlig koppling till stadsbyggandet; beroende på vilka som ges möjlighet att dela det offentliga rummet så påverkas också hur det sociala kapitalet och sociala nätverk kan utvecklas, inte minst när det gäller vilka som är med och förhandlar om hur samhällets normer och attityder utvecklas över tid (Legeby, Berghauser Pont & Marcus, 2015a:2-3).

Åtkomst, närhet och tillgängligt utbud av samhällsresurser och service samt integrerade stråk granskas och kopplas vidare samman med vad det ger för chans på arbetsmarknaden. Ett fokus finns på vad som finns i närområdet (Legeby, Berghauer Pont & Marcus, 2015b). Vad forskningen inte konkret går in på är vad byggandet av en ny offentlig plats i staden har för roll och funktion, med utgångspunkt i ett specifikt fall. Alltså denna studiens ansats genom att knyta samman offentliga platser roll och vad som sägs motverka segregering med hjälp av offentliga platser.

I förhållande till utvecklingsprojektet Älvstaden forskade Brorström kring ”initiala föreställningar, förväntningar och eventuella problem som upplevs av de aktörer som är med och formulerar visionen och strategierna” (Brorström, 2011:5). Svårigheten i kombinationen mellan expertstyrd stadsutveckling och medborgarnas deltagande betonas, i vilken strategier och visioner ökar i betydelse i stadsutvecklingspraktiken för att tydliggöra kombinationen och dess centralitet. Göteborg förklaras ha varit i stort behov av en ny vision och strategi då flera processer och projekt var igång samtidigt med flera olika kommunbolag vilket krävde samordning. Visionen förklaras varit den enklare delen. På vilket sätt visionen ska nås däremot ansågs svårare, hur och med vilka strategier (Brorström, 2011:9, 12, 13, 14). I arbetet inför framtagandet av visionen anordnades olika sammankomster och workshoppar, bland annat kring hållbar utveckling, där vissa utmaningar kunde urskiljas.

Alla initiativ beskrivs som positiva men är också något som kan upplevas som problem om de inte tas om hand om och om människor då känner att de lägger ned tid och sedan inte får något tillbaka. Att blanda in alla dessa olika individer och grupper sprider information och kunskap om projektet men ställer samtidigt krav på att de får vara med längre fram och att det de säger spelar roll (Brorström, 2011:16).

Projektet Älvstaden placerades ”direkt under kommunstyrelsen” som tar det slutgiltiga beslutet kring *Vision Älvstaden* och antyder dess övergripande relevans för staden (Brorström, 2011:18). Att för politiker och tjänstepersoner arbeta utifrån ett visions- och strategidokument beskrivs som ett nytt arbetssätt för staden, där alla bör använda sig av dokumentet och vara väl förtrogna med det. Dialog beskrivs som en viktig beståndsdel där särskilt tillämpad dialog är viktigt (Brorström, 2011:18, 22, 23). Hur visionen arbetas med och vad det får för verkligt uttryck i Göteborg behandlas vidare i analysen, vilka strategier som resulterade i vilka metoder.

3. METOD OCH MATERIAL

Inför en studies genomförande görs val kring metoder och material. Hur och varför dessa val görs påverkar vad som kan undersökas och resultatets omfång. Denscombe (2009:21) kallar valen för strategiska beslut vilka ”syftar till att ge forskaren den bästa möjliga utgångspunkten för att erhålla ett så bra forskningsresultat som möjligt. Vidare bör de strategiska besluten tydliggöras och motiveras (ibid.).

3.1 Val av strategi och metoder

I studien sammankopplas teorier kring social hållbarhet och rätten till staden med offentliga platsers roll i motverkandet av segregering. De olika teorierna styrde sedan valet av fall samt vad som eftersöktes i de olika dokumenten. För att frågeställningarna ska kunna besvaras krävs en djupgående studie av Göteborgs stad och planeringsförfarandet av Jubileumsparken och de fenomen som förekommer. Används olika metoder, källor och teorier är detta möjligt. Undersökningsenheterna, Göteborgs stad och Jubileumsparken, är inte tillgjorda utan existerande miljöer med granskningsbara fenomen. Därav ansågs fallstudien vara en passande strategi med dess tydligare fokus på oftast en utvald undersökningsenhet, så som den faktiskt förekommer (Denscombe, 2009:59, 61). Fenomen i sammanhanget består av byggnation av en offentlig plats samt planerings- och utvecklingsmetoderna platsbyggnad och medborgardialog. Fallstudien ansågs även passande då studien inte ämnar att försöka förstå för att förändra, beskriva en kultur, generera teorier eller undersöka livsupplevelser (Denscombe, 2009:91, 110, 126, 149, 169).

Studien är en kombination av teoretiskt och empiriskt material med fokus på kvalitativa egenskaper. Ambitionen är att den inledande frågeställningen kring relationella samband i motverkandet till segregering och offentliga platser, kan besvaras genom att granska och koppla samman teorier med beröringspunkter till frågan. Det görs inledningsvis i det teoretiska ramverket och förtydligas sedan i analysen. Genom fallstudien besvaras den andra frågeställningen, *Vilka strategier i Göteborgs stads övergripande planering går att koppla till den planering och utveckling som sker i Jubileumsparken?* Granskning av dokument möjliggör kartläggning av utvecklingsprocessen och planeringen. Strategierna identifieras genom djupgående studier av dokument och en intervju med tjänstepersoner på Göteborgs stad. Frågeställningen diskuteras sedan utifrån det teoretiska ramverket i analysen. Metoderna medborgardialog och platsbyggnad sammanlänkas utifrån social hållbarhet samt de identifierade sambanden som sägs motverka segregering med dokument, intervju svar samt en observation av Jubileumsparken, för att på så sätt förstå processen och den omkringliggande kontexten.

3.1.1 Triangulering

Inom fallstudien finns det enligt Yin (2014) inneboende möjligheter att använda olika metoder, källor och data. I själva verket är det något som uppmuntras. Metodologisk triangulering används för att möjliggöra jämförelse av fynd mellan olika metoder samt stärka de fynd som görs (Yin, 2014:119, 120, 121). Tillvägagångssättet innebär vidare, enligt Denscombe, att olika metoder används för att ”kontrollera fyndens träffsäkerhet” samt för att ”tillhandahålla en mer fullständig bild” (Denscombe, 2009:188). Tilltänkta metoder i gällande studie är insamling av data i form av intervjuer, observation av Jubileumsparken samt granskning av dokument där de datafynd som görs vägs mot varandra.

3.2 Fallstudie

I gällande studie står Göteborgs stad med fokus på arbetet kring Jubileumsparken som fall. Mer konkret är fenomenen som avses granskas övergripande utvecklingsstrategier, platsbyggnad och medborgardialog. Valet av den tilltänkta strategin fallstudie grundas i studiens småskaliga karaktär samt att undersökningen fokuserar på detaljerat kartläggande av en enhet, förekomsterna som uppdagas kan vara allmänt förekommande men åskådliggörs genom en koncentrerad granskning (Denscombe, 2009:61-62). Vad som kan vara generellt förekommande i detta fall är arbetet med social hållbarhet, stadsförnyelse och de processer som ligger bakom Göteborgs förändringsstrategier. Fallstudien är ”[u]pptäcktsstyrd” på så sätt att den kartlägger ”händelser” och ”processer” samt ”[u]tforskar nyckelfrågor som påverkar dem som befinner sig inom fallstudiens inramning (t.ex. problem och möjligheter)” (Denscombe, 2009:63). De händelser och processer som undersöks handlar om Göteborgs stads arbete med social hållbarhet samt planering och utveckling av Jubileumsparken som en del av Älvstadenprojektet. Studien är, som Denscombe beskriver, teoriprovande då den genom den andra frågeställningen kopplar samman teorier om offentliga platser med fallet Göteborgs stad och Jubileumsparken. Fördelen med fallstudien är som tidigare nämnt möjligheten att använda olika metoder, källor och data för att på så sätt, genom triangulering, stärka de fynd som görs (Denscombe, 2009:71).

3.2.1 Val av fall

Inledningsvis valdes Göteborg ut som utgångspunkt med grundval i de bakomliggande kunskaper jag hade kring stadens problematik med segregering samt att jag tidigare under mina studier stött på kommunens arbete med social hållbarhet, två områden det teoretiska ramverket behandlar. Att identifiera och välja ut ett fall är, som Denscombe skriver, inget som sker ”slumpmässigt: de väljs med utgångspunkt i kända attribut” (Denscombe, 2009:63). En inledande granskning av kommunens arbete synliggjorde utvecklingsprojektet Älvstaden som stadens idag mest omfattande stadsprojekt innehållande varierande planeringsaspekter. Efter

mailkorrespondens och samtal med en Projektkoordinator inom Göteborgs stad för stadsdelarna i Älvstaden, kombinerat med en inledande dokumentanalys, identifierades Jubileumsparken som ett fall innehållande flertalet kopplingar till social hållbar stadsutveckling samt planering utifrån medborgardialog. Något som även framkommit i min inledande granskning av Älvstaden. Undersökningsenheten är typisk på så sätt att den har liknelser med andra möjliga enheter (Denscombe, 2009:65) eftersom hållbar utveckling och social hållbarhet som koncept samt medborgardialog praktiseras inom flertalet kommuner i Sverige. Segregeringsproblematik förekommer i flertalet städer samt ett par har möjligheten att utveckla vattennära områden. Det som gör undersökningsenheten avvikande och innebär en kontrasterande faktor (Denscombe, 2009:65) handlar om planeringsstrategin platsbyggnad, inte lika vanligt förekommande. En intressant aspekt som, genom att undersökas och analyseras, antingen kan verka som inspirerande eller som tankeställare för andra kommuner. Dessa bakomliggande orsaker låg alla till grund för valet av Göteborgs stad och Jubileumsparken som fall.

3.3 Dokumentstudier

De dokument som avses granskas är alla kopplade till Göteborgs stads stadsutveckling och planering. Denscombe lyfter fördelar med dokumentstudier vad gäller tillträde eftersom de är publicerade och går att finna på organisationernas webbplatser och således ”tillgängliga för offentlig granskning” (Denscombe, 2009:316). För att validera de dokumentära källorna bör en överväga om de är autentiska, trovärdiga, representativa och om dess innehåll är i klartext och lättbegripligt. Det autentiska handlar om att en måste försäkra sig om att dokumentet är oförfalskat och okonstlat. Trovärdigheten handlar om dokumentets korrekthet och omfattar exempelvis det bakomliggande syftet till varför det producerades och av vem (Denscombe, 2009:301, 302). Gällande den representativa delen kan en fråga sig ”Är dokumentet typiskt för sitt slag? Representerar det en typisk enhet av den företeelse som skildras? Är dokumentet fullständigt?” (Denscombe, 2009:302).

I Göteborgs stads dokument riktades ett fokus mot specifika sektioner som behandlade social hållbarhet, helhetssyn, variation, samband, dialog, delaktighet, socialt samspel, möten mellan människor, sammanhållning, identitet, mångfald, inflytande, samverkan, offentliga platser och miljöer, social inkludering och exkludering, segregation, barriärer – fysiska och mentala samt tillgänglighet. Dessa ord och sektioner valdes ut efter att ha identifierats i det teoretiska ramverket. I dokumenten eftersöks dessutom Jubileumsparken och Frihamnen.

3.3.1 Val av dokument

För att möjliggöra identifiering av Göteborgs stads bakomliggande strategier till Jubileumsparkens framväxt och på så sätt kunna besvara den andra frågeställ-

ningen, valdes flertalet dokument ut. *Jubileumsparken 2013-2016 Om att bygga plats* (Göteborgs stad, 2016a) sammanfattar arbetet kring platsbyggnad samt planeringen och framväxten av platsen. Efter kontakt med ansvariga tjänstepersoner som arbetar med utvecklingen och planeringen fick jag dokumentet skickat till mig, under gruppintervjun fick jag det även i pappersform. Dokumentet antogs därför vara något som tjänstepersonerna ville kommunicera utåt och därav tillhörande till den andra frågeställningen kring Göteborgs stads bakomliggande strategier och tillämpning av metoder. Eftersom dokumentet även ger en viss beskrivning av kritik som riktats mot projektet ansågs framställningen, även om dokumentet är skrivet av de platsansvariga, som trovärdigt. *Frihamnen Etapp 1* (Göteborgs stad, 2015a) sätter planeringen och utvecklingen av Jubileumsparken i ett större sammanhang, nämligen den omkringliggande miljön. Det sågs därför bidra med viktiga aspekter som missades i *Jubileumsparken 2013-2016 Om att bygga plats* (Göteborgs stad, 2016a). *Vision Älvstaden* (Göteborgs stad, 2012) är det dokument som är övergripande för hela stadsförnyelseprojektet i vilket Jubileumsparken är en del. Det granskades då det är styrande i fallets utveckling och planering. *1680 idéer om Göteborgs 400-årsjubileum* (Göteborg & Co, 2012) valdes även det ut medvetet eftersom det omnämns i *Jubileumsparken 2013-2016 Om att bygga plats* (Göteborgs stad, 2016a) som ett dokument vilket parken byggs utifrån. *Översiktsplan för Göteborg – Del 1* (Göteborgs stad, 2009) valdes medvetet eftersom det är det dokument som beskriver problembilden och utvecklingsvisioner för Göteborg. Fördelen med dokumentet är att segregeringsaspekten sätts i ett stadsövergripande perspektiv samt Jubileumsparken i ett stadsutvecklingsperspektiv. *Ordbok för stadsutvecklare* (Göteborgs stad, 2015b) innehåller begreppsförtydliganden och valdes medvetet med tanke på behovet av begreppsförklaringar, bidragande för analysen. *Budget 2016 - För ett jämlikt och hållbart Göteborg* (Budget, 2016) användes för att möjliggöra beskrivning av stadens styres intentioner samt att ytterligare placera segregeringsaspekten i ett sammanhang. Studien har inget tidsmässigt jämförande perspektiv, därav valet att välja den mest aktuella budgeten.

3.4 Gruppintervju

Som en del av datainsamlingen genomfördes en gruppintervju med tjänstepersoner på Göteborgs stad, involverade i Älvstadenprojektet. Särskilda fenomen i form av ett arbetsförfarande och tjänstepersonernas erfarenheter och uppfattningar stod i fokus. Fenomen som inte låter sig förklaras enkelt gör, enligt Denscombe, intervjuer till en lämplig metod. Intervjuformen som genomfördes ansikte mot ansikte var semistrukturerad, vilket innebär ett färdigt ramverk gällande ämne och frågor. För att komma åt informanternas egna reflektioner tillåts vidareutveckling av det som faller in, ämnena som avses behandlas och de specifika frågornas ordningsföljd är flexibla (Denscombe, 2009:232, 234-235).

Genom hänvisning från olika stadsbyggnadskontor till olika namn inom Göteborgs stad skedde urvalet av intervjupersoner genom snöbollseffekten (Denscombe, 2009:38). Den första informanten som kontaktades är projektkoordinator för det övergripande projektet Älvstaden. Vid överenskommelsen för intervjun föreslogs att två projektmedarbetare, även de med kunskap inom stadsutveckling och medborgardialog skulle medverka. En projektmedarbetare har särskilda kunskaper kring tillgänglighet och den tredje projektmedarbetaren ett kulturfokus. På så sätt var det möjligt att genomföra en gruppintervju med fördelen att nå fler människor med olika åsikter och insikter (Denscombe, 2009:236). Intervjun genomfördes relativt sent i processen för att sättas i relation till de fynd som gjordes i dokumenten. Jag hade således förväntningar på att det som sades borde stämma överens med Göteborgs stads skrivna material. Ytterligare tankar rörde sig om de svar gruppintervjun gav motsvarade förväntningarna eller inte. Detta sågs som bidragande till analysen, varför utfallet var det ena eller andra och vad det i så fall betyder eller berodde på. För att försäkra mig om att inga ledande frågor ställdes, skrevs intervjuguiden utifrån samma nyckelord som dokumenten förhöll sig till. Intervjun gjorde det möjligt att gå bortom de skrivna dokumenten och fråga hur, varför och på vilket sätt Göteborgs stad ser på stadsutveckling och dess praktik.

Intervjuerna spelades in och transkriberades för att sedan analyseras. Fokus var då att väga det som sades mot dokumenten. Innan intervjun hade intervjuämnena social hållbarhet, medborgardialog, offentliga platsers betydelse och Jubileumsparken klargjorts via mail. De tilläts därmed förbereda sig vilket sågs som positivt i och med att jag ville komma åt deras expertis.

3.5 Observation

För att bilda mig en övergripande bild av Jubileumsparken och dess geografiska lokalisering, bortsett från den som kunde ses i ett ovanifrånperspektiv med hjälp av kartor samt läsas utifrån olika beskrivningar, observerades platsen och dess omgivning. Observationen genomfördes för att ytterligare förstå platsens kontext och hade därmed, vad Yin beskriver, en mer överskådlig och icke-strukturerad karaktär (Yin, 2014:113, 114). Eftersom syftet inte var att registrera användningen av parken utan att skaffa en överblickande bild och förstå det kontextuella förutsättningarna sågs detta som ett passande angreppssätt. Fotografi användes för att kommunicera det jag såg på platsen och i dess omgivning (Yin, 2014:115).

Observationen genomfördes den 9 maj 2016 mellan tidpunkterna 11.00–12.30 samt 14.30–16.00. Vid de två tillfällena beträddes och lämnades Jubileumsparken från olika håll för att se hur en kan ta sig till platsen. På så sätt kunde den specifika platsen där parken är lokaliserad sättas i ett större sammanhang lokaliseringsmässigt.

3.6 Kritik och begränsningar gällande metod samt materialval

Eftersom viss kritik riktas mot att generaliseringar inte är möjliga utifrån fallstudier, ses studien istället utifrån dess särskilda sammanhang. Hänsyn har även tagits på så sätt att de centrala utmärkande dragen förtydligas gällande fallets utgångspunkter och beståndsdelar; den fysiska lokaliseringen och de geografiska förutsättningarna samt den historiska utvecklingen (Denscombe, 2009:69, 70, 72). I det aktuella fallet består dessa av bakomliggande beslut inför stadsomvandlingen, fysisk lokalisering av Jubileumsparken samt tydliggör vad utvecklingen och planeringen består utav, nämligen tillämpad dialog och politisk vägledning. Jämförande studier kan då göras om de komparativa fallen har liknande drag och beståndsdelar (Denscombe, 2009:69). Angående platsbyggnad kan metoden ses som en jämförande aspekt, förekommande i ett fall men inte i de andra, eller så väljs fall som även de har platsbyggnad som beståndsdel.

I dokumenten som används ingår visionsbeskrivningar utgivna av Göteborgs stad. En bör vara delvis kritisk mot visionsbeskrivningar då de ofta går i positiva ordalag och inte beskriver några faktiska utslag. Det som beskrivs är just visioner som projektet avser sträva efter att uppfylla. Det är därför viktigt att kombinera visionsbeskrivningar med granskning av konkret genomfört arbete, vilket görs genom fallet Jubileumsparken.

Fler intervjuer hade möjligtvis berikat datainsamlingen. En kritisk synpunkt kan riktas mot att de tre deltagarna i intervjun arbetar på samma kontor, en jämförelse med synpunkter och erfarenheter från ett annat kontor är därför inte möjlig. Deras olika inriktningar sågs dock som en positiv aspekt. I gällande studie var en komparativ jämförelse inte en del av syftet och de mer fokuserade erfarenheterna från endast ett kontor ses därför inte som ett problem. Eftersom gruppintervjun inte är den enda metod som används, utan vägs mot andra metoder och annat material för att bekräfta och eventuellt tillföra data, sågs intervju med tre tjänstepersoner ändå som tillfredställande med tidsramen i åtanke.

Att besöka platsen vid flera tillfällen hade möjligtvis kunnat ge annan data än den som samlades in vid de två observationstillfällena. Med observationens syfte i åtanke; förstå lokaliseringens kontext, ansågs dock tre timmar på platsen samt tillkommande oregistrerad tid för att ta sig till och från platsen som tillräckligt. Med observationens syfte i åtanke får även tidpunkten och veckodagen för observationen mindre betydelse. Observationen åsyftade inte att registrera användningen av parken, som möjligtvis är annorlunda veckodagar jämfört med helgdagar eller dagtid jämfört med kvälls- eller natttid.

4. BAKGRUND: GÖTEBORG OCH JUBILEUMSPARKEN

Göteborgs stad arbetar aktivt med social hållbarhet och integrering bland annat för att motverka segregeringsproblematiken staden tampas med. I det omfattande stadsomvandlingsprojektet under samlingsnamnet Älvstaden som berör stadens centrala delar, ingår utvecklingen av Jubileumsparken i Frihamnen.

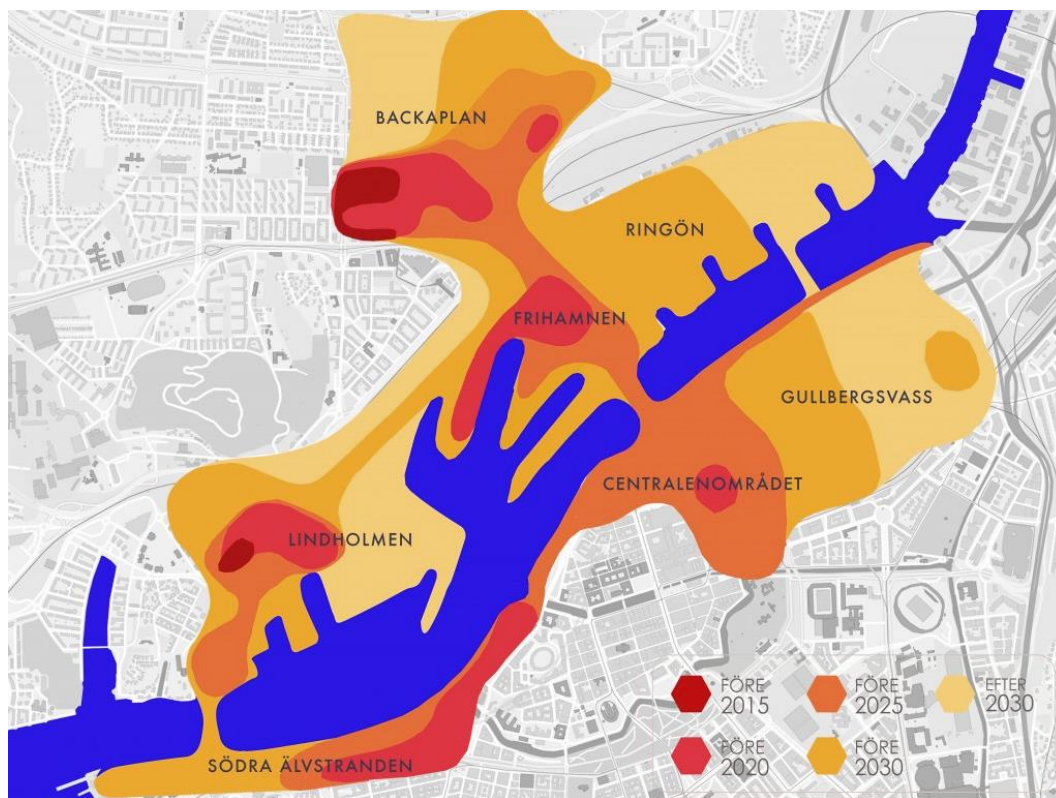
4.1 Segregering och fysiska barriärer

Att Göteborg tampas med segregation identifieras i den gällande översiktsplanen tillsammans med olika angreppsmöjligheter. I *Översiktsplan för Göteborg – Del 1 Utgångspunkter och strategier* betonas att "[s]egregation ska vändas till integration och alla ska kunna vara med och påverka sin egen och stadens framtid" samt att "[e]n kraftig utveckling av regionens kärna liksom stora satsningar på infrastruktur för att nå staden och knyta stadens olika delar över älven" (Göteborgs stad, 2009:34). Problematiken kring segregation beskrivs även i den gällande budgeten för kommunen (Budget, 2016). Problematiken kring segregation beskrivs kortfattat eftersom dokumentet är allomfattande och i huvudsak behandlar budgetförslaget. Segregation fastslås dock vara ett övergripande problem för stadens alla delar och medborgare och arbete för att bryta den måste tillämpas (Budget, 2016:35, 36).

Förutom att det går att se tecken på segregation i stadens olika områden gällande de socio-ekonomiska sammansättningarna präglas staden av fysiska barriärer i form av Göta älv och topografiska skillnader som delar upp staden och skapar ytterligare barriärer (Göteborgs stad, 2009:114; Göteborgs stad, 2016c:60; Legeby, Berghauser Pont & Marcus, 2015:21). I Brorströms rapport fastslås även trafiken och större vägar och leder som barriärer, exempelvis E45:an och Lundbyleden (Brorström, 2011:15).

4.2 Vision Älvstaden

Stadsbyggnadsprojektet under samlingsnamnet Älvstaden omfattar stora centralt lokaliserade områden i Göteborg som ska genomgå förändring. De områden som direkt berörs är Backaplan, Ringön, Kvillestan, Frihamnen, Lindholmen, Södra Älvstranden, Gullbergsvass och Centralenområdet (Göteborgs stad, 2012:8, 11). Områdenas lokalisering och hur utvecklingstakten ska fortgå visas i *Figur 1*.

Figur 1. Grafisk karta över Älvstadens områden. Källa: Göteborgs stad, 2016b.

Behovet av en vision beskrivs i dokumentet *Vision Älvstaden* vara att flertalet utmaningar och potential kan nås genom projektet, om stadsutvecklingen utgår från en helhetssyn, både utifrån stadens och regionens perspektiv (Göteborgs stad, 2012:8, 10, 11). Stadens befolkningsmässiga mångfald, närheten till vattnet och den nya drivkraften att utvecklas från en, i huvudsak industri- till kunskapsstad, ses ingå i stadens styrkor. Det sistnämnda fastslås även som en utmaning, hur staden ska hantera den ekonomiska skiftningen från industriell export mot en mer kunskapsinriktad. Vidare utmaningar fastslås vara att hantera förändringar i klimatet och att arbeta för att minska segregationen.

I *Vision Älvstaden* är ledorden inkluderande, dynamisk och grön samt lyfter öppenhet, delaktighet och närheten till vattnet som viktiga aspekter (Göteborgs stad, 2012:6). Att skapa en hållbar stad motiveras som en eftersträvansvärd ambition. Visionen tillkom genom ett dialogarbete med både experter och medborgare i Göteborg. Dialogen med medborgarna påbörjades 2010 genom soppluncher i planeringskontoret Älvrummet, öppet för allmänheten. Under 2011 ställdes arbete som gjorts med internationella experter ut på stadsbiblioteken. Samma år samlades idéer in på bokmässan, genom torgmöten, på Kulturkalaset och centralstationen. Runt 2 800 personer tyckte till och bidrog med sina åsikter (Göteborgs stad, 2012:18, 19, 40, 47). Under 2012 involverades barn och unga genom ett ”skolprojekt med 380 av Göteborgs grundskoleelever” och ”företrädare för näringsliv, akademi, kommun och intresseorganisationer” intervjuades (Göteborgs stad, 2012:47). Under 2012 antogs visionen av kommunfullmäktige (ibid.).

4.3 Jubileumsparken

Inom utvecklingsprojektet Älvstaden ingår byggandet av Jubileumsparken, geografiskt lokaliserad på Kvillepiren i Frihamnen vid Göta älv. Startskottet för byggnationen var 2013 och 2021, då staden firar 400 år, ska en första bestående del vara klar. Under tiden är tanken att platsen ska växa fram successivt i samarbete med medborgare och andra intressenter med hjälp av metoderna platsbyggnad och medborgardialog (Göteborgs stad, 2015a:9; Göteborgs stad, 2016a:2, 49). Hur metoderna platsbyggnad och medborgardialog motiveras utifrån mer allmänt övergripande strategier gällande stadsutveckling i Göteborgs stad behandlas och studeras mer ingående i analysen.

Den utveckling och planering som sker motiveras i linje med de övergripande *Vision Älvstaden* samt *1680 idéer om Göteborgs 400-årsjubileum* som bakgrund. Två dokument som sammanfattar sedan innan insamlade tankar om stadens utveckling där närhet till havet och deltagande är vanligt förekommande (Göteborg & Co, 2012:283; Göteborgs stad, 2012:10; Göteborgs stad, 2016a:9, 12, 16). På platsen finns idag en allmän bastu, en seglarskola, en rollerderbybana, urbana odlingsmöjligheter, en lekplats med vattenkonst samt ett bad (Göteborgs stad, 2016a:2, 5, 7), visuellt presenterade i bilderna nedan.

Figur 2. Odlingsbäddar med rollerderbybanan i bakgrunden. Källa: Joó, J. 2016.

Figur 3. Bastun och playan. Källa: Joó, J. 2016.

Figur 4. Lekplats med vattenkonst. Källa: Joó, J. 2016.

Figur 5. Bryggan ut till seglarskolan. Källa: Joó, J. 2016.

5. ANALYS

I analysen utforskas vad som förenar planeringspraktiken och offentliga platser. Analysen inleds med att de relationella sambanden mellan offentliga platser och segregering klargörs för att besvara den första frågeställningen; *Vilka relationella samband går att identifiera mellan offentliga platsers roll i staden och motverkandet av segregering?* Därefter vägs det teoretiska ramverket mot fallet Göteborg och Jubileumsparken för att möjliggöra besvarande av den andra frågeställningen; *Vilka strategier i Göteborgs stads övergripande planering går att koppla till den planering och utveckling som sker i Jubileumsparken?* För att besvara frågeställningen analyseras inte enbart det skrivna gällande Jubileumsparken utan även utfallet; vad planeringsprocessen resulterat i, vilka metoder som används, den utveckling som skett på platsen samt hur kopplingen till att motverka segregering ser ut i gällande fall. En kartläggning görs av Göteborgs stads övergripande ställningstaganden kring stadsutveckling för att tydliggöra kopplingen mellan strategier och metoder.

5.1 Offentliga platser, segregering och relationella samband

Som Khakee framlägger handlar samhällsplanering inom offentlig verksamhet om markanvändning och hur marknadskrafter hanteras (Khakee, 2000:16, 17). Den offentliga miljön och de offentliga platserna i staden kan, som Madanipour, Knierbein och Degros (2014:3,7) påpekar, användas av stadens styre som en plattform för att kommunicera förändringar, önskvärda utvecklingsriktningar och nya symboliska värden både för medborgarna men även som konkurrensunderlag gentemot andra städer. Även utomstående processer och riktlinjer kan bemötas, där den gröna miljön och parker kan tänkas vara centrala (ibid.). Eftersom strategier handlar om att ”långsiktigt o. övergripande leda [...] en utveckling” (SAOB, 1991), kan stadens styre tänkas arbeta fram strategier för att bemöta eller arbeta i linje med dessa.

Genom Khakee (2000:17) och Bohm (1985) förklarades hur de sociala aspekterna fått allt större inverkan på planeringen. Vanliga strategier idag handlar om att engagera medborgarna och föra dialog i planprocessen för att komma åt olika erfarenhetsramar och kunskapsramar (Jalakas & Larsson, 2008; Nyström & Tonell, 2012:321). Att dialogen innebär att medborgarna själva ska få vara med och utveckla staden går i linje med Harvey (2008:32) som fastslår att det är en mänsklig rättighet. Rätten till staden har vidare beröringspunkter till Low (2006:402) som anser att offentliga platser bör inneha rollen för att vara en demokratiutövande plats där en kan göra sin röst hörd. Det är vidare i den offentliga miljön som människor befinner och uppehåller sig utanför den privata sfären, därav rollen som en av de

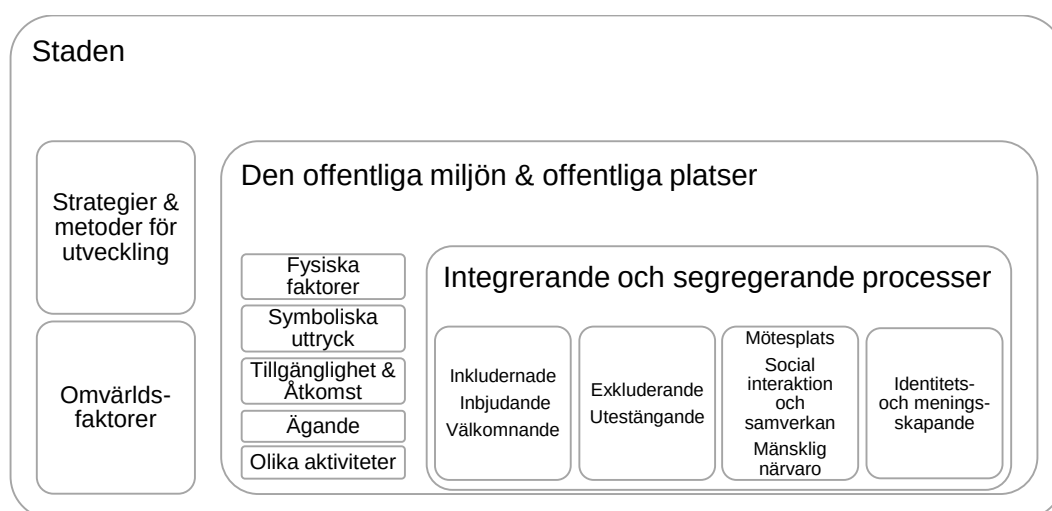
platser där mellanmänskliga möten kan ske och olika aktiviteter genomförs utanför hemmet (Gehl, 2001:11, 103; Lin & Mele 2013:401; Low, 2006:402, 403).

Enligt LeGates och Stout (2011:186) kan människors personliga karaktär, exempelvis klass, kön, sexuell läggning, funktionsvariation, födelseland och så vidare, om den är normskiljande innebära ett begränsat tillträde. Författarna menar att subtila eller mindre subtila tecken, symboler och antydningar är befintliga i den offentliga miljön som kan verka inkluderande eller exkluderande (ibid.). Detta resonemang styrks av Madanipour (1998:188-191, 193-194) som sammankopplar åtkomst till politiska, kulturella och ekonomiska arenor och vilka som har tillträde till dessa, relaterat till resurser och beslutsfattande. Tillgång förklaras höra samman med integrering (ibid.). En koppling går även att göra till Harvey (2008:38) som menar att de med störst politisk makt och ekonomiska medel är de som i allra högsta grad styr stadsutvecklingen. De rumsliga uttrycken i den offentliga miljön handlar, enligt Madanipour (1998:191), om öppna och stängda miljöer, hur det fysiska rummet är organiserat både baserat på den byggda och naturliga miljön. Formmässigt kan barriärer uppstå som även de styr vad platsen kan användas till och av vem. Även det mentala rummet inspelar, uppfattningen av det; vilka känslor och senare beteende det leder till. Rädslor och förståelser som reagerar på direkta varningar eller mer symboliska uttryck (ibid.). Enligt mitt resonemang kring effekt och verkan, visar det ömsesidiga beroendet mellan symbolerna, antydningarna och fysiska eller naturliga barriärer på relationella samband som påverkar uppfattningar och beteenden.

Att det är i det offentliga rummet som människor med olika bakgrund kan mötas och interagera beror även på den fysiska utformningen. De tre aktivitetskategorierna som Gehl (2001:11) beskriver antyder relationella samband till vilket mänskligt liv som förekommer. Är miljön inbjudande och välkomnande kommer människor vilja spendera tid på platsen där mänsklig närvaro krävs för att sociala aktiviteter ska kunna utföras. Här framkommer det växelspel som nämndes inledningsvis. Är platsen utformad på ett vis så människor vill befinna sig på platsen lockas människor dit, vilket i sin tur upprätthåller den mänskliga närvaron. Relationella samband samspekar och utvecklas vidare. Ett växelspel som även uppmärksammas som en självförstärkande process (Gehl, 2001:14; 2010:17, 65). Åtskillnaden mellan integrerande och segregering offentliga platser förklarar Gehl beror på om de inrymmer olika aktiviteter för att tilltala människor med varierande bakgrund jämfört med åtskillnad av mellanavvikande funktioner och grupper (Gehl, 2001:103). Privatisering av den offentliga miljön är enligt Low (2006:402, 403) en negativ utveckling, privata intressen behöver inte värna allmänhetens bästa så som offentlig service bör. Privata intressens övertagande kan innebära utestängande av människor. Därav kan privatisering, utefter Lows resonemang, benämnas som ett negativt relationellt samband i hänsyn till inkluderande offentliga miljöer där mänskliga möten och samspel kan inträffa. Utifrån dessa resonemang kan det

relationella sambandet utformning och ägande sägas styra vilka aktiviteter som utövas eller tillåts på platsen. Betydelsen och rollen som offentliga platser innehar utmynnar således i att de kan få verkan av att vara inkluderande eller exkluderande. Hur staden är utformad och vem som äger platsen kan påverka vem som befinner sig på platsen, aspekter som synliggör det ömsesidiga beroendet.

Identifierbara relationella samband mellan offentliga platser och segregering kan konkretiseras enligt *Figur 6*. Strategier och metoder som används av stadens styre tillsammans med diverse omvärldsfaktorer påverkar hur den offentliga miljön är utformad, vem som hanterat utformningen och utvecklingen och vem som ägt den processen. Tillkommande är synen på den offentliga miljön och vad den kan användas till. Med staden som grund och en konkretiserad syn på offentliga platser kan diverse integrerande och segregering processer identifieras.

Figur 6. Relationella samband mellan offentliga platser och segregering.

Hur planeringspraktiken hanterar stadsutvecklingsprocesserna genom tillämpning av strategier och metoder i fallet Göteborg analyseras nedan.

5.2 Göteborgs stads strategier: Den integrerade staden och social hållbarhet

För att förstå hur kopplingen mellan utvecklingen, planeringen och metoderna förekommande i Jubileumsparken ser ut i förhållande till Göteborgs stads övergripande strategier, behöver parken förstås utifrån en större kontext. En sådan förståelse kan uppnås genom att utvecklingen och planeringen sätts i ett större stadsutvecklingsperspektiv. Hur synen från Göteborgs stads sida ser ut kring övrig stadsutveckling går att läsa i olika kommunalt framställda dokument, en del med politisk anknytning, som ger riktlinjer och vägleder planeringen av staden.

5.2.1 En helhetssyn och variation av funktioner

Hållbar utveckling förekommer i Göteborgs stads visions- och policydokument så som Elander och Gustavsson (2013:8) beskrev var vanligt. Det övergripande dokument som ska bidra till vägledningen av utvecklingen i Göteborg är översiktsplanen, antagen av kommunfullmäktige 2009 (Göteborgs stad, 2009). Boverkets (2010:9-10) återkommande punkt med betoning på helhetssyn på områdesförnyelse uppfylls genom att översiktsplanen gäller för all stadsutveckling.

I översiktsplanen förklaras att hållbar utveckling är överordnat för all utveckling. Under avsnittet ”Ett hållbart Göteborg” lyfts Brundtlandskommissionens definition om att behoven som finns idag ska sörjas för, samtidigt som behoven i framtiden inte ska förringas (Göteborgs stad, 2009:34). Göteborgs stad hänvisar alltså till definitionen i Brundtlandsrapporten, vilket Dale (2012:4) och Engelman (2013:3) resonerade var vanligt. I författarnas fortlöpande resonemang kring att det görs försök att göra konceptet mer konkret (ibid.; ibid.) är det något Göteborgs stad gör då de sammanställt ett antal begrepp och definitionsbeskrivningar i *Ordbok för stadsutvecklare* (Göteborgs stad, 2015b), vägledande för den övergripande stadsutvecklingen. Precis som Dale (2012:3-8) beskriver identifieras tre samspelande dimensioner gällande långsiktig hållbarhet; en social, en ekologisk samt en ekonomisk dimension. Även om de samspelar beskrivs här definitionen av den sociala dimensionen baserat på Nyströms och Tonells (2012:131, 136) resonemang kring att de kan konkretiseras separat.

Den sociala dimensionen handlar om att bygga ett långsiktigt stabilt men också dynamiskt samhälle som utgår från människan och där grundläggande mänskliga behov uppfylls. I utvecklingen av staden kan vi gynna den sociala hållbarheten genom att exempelvis aktivt arbeta för att bygga bort barriärer, både fysiska och mentala, och skapa variation (Göteborgs stad, 2015b:6).

När tjänstepersonerna ombads reflektera kring social hållbar utveckling bekräftade Informant 3 att tolkningarna kan variera, ”det kan nog vara ganska olika tolkningar. Även inom stadsdelsarbetet att man [...] har en bild av det här är det viktiga, det som vi gör. Sen finns det andra bilder” (Informant 3). Informant 1 resonerade i likhet med Brundtlandsrapporten, ”nästa morgondagens generation ska ha samma förutsättningar som dagens generation till ett gott liv och rättvisa och lika villkor och ja, en liksom värdig balans” (Informant 1). Även Informant 2 uppmärksammade tidsaspekten.

Hållbart, då tänker man ju också att det måste vara hållbart i stunden, att man vet vad man menar som du var inne på men det måste också vara hållbart i tid och längd, att det hänger i liksom. Ända från att man påbörjar ett arbete tills att det blir verkstad, så att det inte händer för mycket under tiden så det sipprar ut och händer ingenting. Så hållbart både här och nu och i längd (Informant 2).

Vad som definierar ”en socialt integrerad stad” förklaras av Göteborgs stad vara att offentlig service ska vara tillgänglig för alla, det ska vara blandning inom områden

samt miljömässig variation. Variationsaspektens positiva inverkan lyfts av Low (2006:402, 403) och Gehl (2001:103) som anser att integrering inbegriper varierande aktiviteter. Vidare kan det medföra att människor med olika bakgrund kan samspela och få en förståelse för hur samhället fungerar och ser ut (Gehl, 2001:103). Vidare betonar Göteborgs stad möjlighet till rörlighet över staden och på avgränsade platser samt att sammanhållning ska främjas (Göteborgs stad, 2015b:12).

När en plats erbjuder blandade funktioner och variation, vare sig det gäller stadsmiljö eller parker drar den till sig människor med olika preferenser, förutsättningar och behov. På så sätt skapar stadens struktur och innehåll möjlighet för människor att möta varandra – även de som vanligtvis inte träffas (Göteborgs stad, 2015b:12).

För stadsmiljön argumenterar Göteborgs stad i översiktsplanen att den genom planering kan utvecklas till ”en attraktiv stadsmiljö” som ”kännetecknas av komplexitet med blandning av funktioner, en visuell mångfald” (Göteborgs stad, 2009:35). Boverkets (2010:9-10) punkt variation uppmärksammas således både i översiktsplanen och i begreppsförklaringen för den socialt integrerade staden.

5.2.2 Samband, identitet, inflytande och möten mellan människor

Strategier som lyfts för en attraktiv stadsmiljö handlar om att ta tillvara på vattnet samt att ”[u]tförningen av gator och platser ska bidra till att stärka stadens identitet och ge möjlighet till möten mellan människor” (Göteborgs stad, 2009:59). Det fastslås även strategier som relaterar till befolkningens mångfald vilka återges som ett citat nedan.

- Verka för en solidarisk och hållbar stad där alla behövs och där alla får goda möjligheter att utveckla sina liv. I den framtida staden ska segregation ha vänts till integration.
- Överbrygga barriärer och skapa kommunikation och rörelse.
- Stadens offentliga rum ska planeras för att vara öppna, trygga och tillgängliga för alla grupper i samhället under alla tider på dygnet.
- Verka för att människors olika behov uppmärksammas, t.ex. genom utökad dialog i planeringsprocessen (Göteborgs stad, 2009:86).

Strategierna relaterar till Boverkets (2010:9-10) två teman Samband och Identitet. Temat samband angrips då Göteborgs stad vill överbrygga barriärer och på så sätt länka samman staden. Identitetspunkten återkommer i flertalet av Göteborgs stads strategier då de lyfter öppenhet, trygghet, tillgänglighet och goda möjligheter att utvecklas som möjligtvis leder till positiv identifiering med sitt område. Strategierna kring en stad där alla får goda möjligheter att utveckla sina liv har även beröringspunkter till teorierna kring rätten till staden, som uppmärksammar just den aspekten som en mänsklig rättighet (Harvey, 2008:23).

I den sociala hållbarhetsdimensionen beskrivs det vara centralt att planering och utveckling sker med hjälp av ”dialog och medskapande” samt att ”social sammanhållning” är en väsentlig del vilket kan angripas genom att skapa platser

som möjliggör möten mellan medborgarna (Göteborgs stad, 2015b:6). På så sätt uppmärksammas Boverkets punkt Inflytande och samverkan (2010:9-10). Vikten och förekomsten av medborgardialog kopplat till stadens utveckling är något som även påpekas i den budget som är politiskt fastställd för Göteborgs Stad (Budget, 2016:17).

Idag är vissa grupper mer aktiva i demokratiska processer än andra grupper. Detta behöver vägas in i samtliga beslutsprocesser. Åtgärder måste vidtas för att minska skillnaden i inflytande mellan olika grupper. För att underlätta inflytande i sakfrågor pågår ett arbete med att systematisera medborgardialogens metoder och användningsområden i staden (Budget, 2016:17).

Vidare argumenteras det vara viktigt att medborgarna tillåtas ha inflytande i kommunens arbete med att utveckla staden för att målbilden ska uppnås kring den socialt integrerade staden (Göteborgs stad, 2015b:12). I definitionen uppmärksammas Boverkets (2010:9-10) återkommande teman gällande Inflytande och samverkan samt variation av funktioner som en viktig del för att främja integrering. Även Gehls (2010:109) tillägg gällande tillgänglighet för alla går att koppla till definitionen av en socialt integrerad stad eftersom den lyfter olika förutsättningar och behov. Argument kring medborgardialog och vikten av att medborgarna möts i de offentliga rummen går även att finna i översiktsplanen där utvecklingen ska präglas av att

alla kan känna tillhörighet i offentliga rum och ha möjlighet att mötas. Detta uppnås bl.a. genom en mer blandad stad med god utformning av stadens offentliga rum och där barriärer överbyggs och stadsdelar binds samman. Människors olika behov ska också uppmärksammas genom en utökad dialog i planeringsprocessen (Göteborgs stad, 2009:37).

Möten mellan människor uppmärksammas vid flertalet tillfällen i de olika dokumenten. Både Low (2006:403) och Gehl (2001:103) betonar mänsklig närvaro som positivt där möten med bekanta eller samspel med andra icke-bekanta kan ske. I diskussionen om integrerande platser poängterade Informant 1 att det handlar om att människor ”stöter på och möter varandra i de vardagliga måländena, de aktiviteter en har i sin vardag” (Informant 1). Informant 2 uppmärksammade ”både fysisk tillgänglighet och tillgänglighet på alla möjliga nivåer. Men att det sedan då är tillåtande för egna initiativ” (Informant 2). Vidare fastslog Informant 2 och 3 att den integrerande platsen skapas i samspel och att bevarande är målsättningen (Informant 1; Informant 2).

Inflytande och samverkan har nära beröringspunkter till Harvey (2008:38) som motsätter sig att endast de med ekonomisk och politisk makt har rätten till stadsutvecklingen. Madanipour (1998:191) uppmärksammar vidare att åtkomst och tillträde till de beslutsfattande arenorna och resurser kan medföra exkludering eller inkludering till olika rum. Tillämpning av medborgardialog kan medföra att fler får tillgång till de beslutsfattande rummen. När planeringen sker i dialog med medborg-

arna kan den fördel som lyfts av Nyström och Tonell (2012:322) angående ett välgrundat och varaktigt resultat uppnås. Därigenom finns en koppling till den hållbara utvecklingsaspekten.

Gällande specifika vinster som kan uppnås genom tillämpningen av medborgardialog ansåg Informant 3 att ”i det lyckliga fallet så är det ju verkligen en möjlighet att få människor att orka engagera sig och bli en resurs för stadsutvecklingsarbetet” (Informant 3). Angående medborgardialog resonerade Informant 1 att ”i en riktig demokrati så är ju det en av grundstolparna. Att leva i en demokrati så är det den här, att alla är medskapare till [...] livet vi lever, i den kontexten som vi befinner oss i” (Informant 1). Ett resonemang som går i linje med Harveys (2008:23) kring människors rätt att utveckla sig själva och sin omgivning.

För att en bra dialog ska kunna genomföras belyser Informant 2 vikten av informationsarbete och kringkunskap i samband med dialogen, exempelvis kring plan- och byggnadsprocessen och betydelsen av olika planer. Vidare påpekar Informant 2 och 3 centraliteten av att tydligt kommunicera förutsättningarna och premisserna för att kunna påverka, alltså graden av inflytande. Informant 1 upplyser att återkoppling och ett tydligt syfte är viktigt. Informant 1 resonerar vidare om att det är vanligare att informera och konsultera jämfört med att kollaborativt generera idéer (Informant 1; Informant 2; Informant 3). På frågeställningen om tjänstepersonerna trodde att det fanns olika förväntningar mellan tjänstepersoner om vad man vill få ut av medborgardialog resonerade Informant 1 att så skulle kunna vara fallet; både mellan tjänstepersoner, politiker och medborgare (Informant 1). Resonemangen går i linje med Abrahamssons (2013:13) och SKL:s (2009:9, 17) utmaningar gällande att olika förväntningar och inflytandegrad kan förekomma. Med anknytning till utmaningen kring representativitet som Abrahamsson (2013:13) och SKL (2009:5) lyfter, påpekar Informant 1 att till olika möten och planerarkontor är det framför allt

medelålders vita män som kommer. Så dem är väldigt välrepresenterade. Så man kan ju då nästan vända på det och säga att alla andra som inte kommer dit, det är dem vi behöver nå. Och det är väldigt många. Vi når inte nyanlända, vi når inte migranter, vi når i sämre utsträckning kvinnor, yrkesarbetande mitt i livet, småbarnsåren, unga, barn, studenter, äldre (Informant 1).

Tjänstepersonerna på Göteborgs stad, involverade i Älvstadsutvecklingen, identifierar således både fördelar och utmaningar gällande det arbete som utförs. Svaren gav en ytterligare dimension till dokumenten.

5.2.3 Vision Älvstaden

Visionen för Älvstadsprojektet stämmer på många vis överens med Göteborgs stads övriga riktlinjer och vägledningsdokument. I *Vision Älvstaden* presenteras tre strategier; hela staden handlar om att ”motverka segregationen och bygga samman staden över älven [...] Vi ska samtidigt ge möjlighet för stadens invånare att vara delaktiga i hur Älvstaden används och utvecklas” (Göteborgs stad, 2012:10). Möta vattnet handlar både om att ”skapa ett levande och attraktivt älvrum och klara klimatförändringarnas effekter” (Göteborgs stad, 2012:10). Den sista strategin handlar om att ”stärka kärnan för att stärka Göteborg och Västsverige som helhet. Vi ska utforma Älvstaden så att vi stimulerar utvecklingen mot en mer diversifierad och robust ekonomi” (Göteborgs stad, 2012:10). Informant 2 påtalar problematiken kring att ”ju längre bort från Älvstaden man bor ju svårare är det att förstå att man skulle ha intressen av det” (Informant 2). Ett resonemang som tyder på svårigheter med att få hela staden involverad. Gällande framtidsutsikterna för utvecklingsprojektet Älvstaden och dess potentiella effekt för den resterande staden resonerade Informant 1 kring utmaningar och potentiella drivkrafter.

I de bästa av världar så adresserar vi dem utmaningar som Göteborg står inför och då har vi en fantastisk potential att vända den här segregationen utifrån socio-ekonomin till någonting annat, att vända det till en drivkraft. Att vända just miljö, och klimatutmaningen till en drivkraft också och att möta det här med den globala konkurrensen och liksom ett, ett fungerande näringsliv till någonting positivt. Där det lokala kan samexistera med det globala. Så jag tänker att om vi lyckas med de utmaningar som Vision Älvstaden nämner så hade det varit fantastiskt. Däremot är det ju säkert, märker vi, utmaningar på vägen (Informant 1).

Resonemanget tyder på att den utveckling som har och ska ske i Älvstadenområdena, förväntas inverka på hela Göteborgs utveckling. Även om problematik finns i stadens ytterområden tros de påverkas av förändringar som görs i innerstaden.

5.3 Jubileumsparkens utvecklings- och planeringsprocess

I den utveckling och planering som sker i Jubileumsparken ingår flera metoder med koppling till en större kontext än vad parkens själva yta och innehåll vid första anblick konkret påvisar. I planeringsprocessens start kring Jubileumsparken ”gjordes ett strategiskt avgörande val att sammankoppla och temporärt aktivera platser och program som en del av framdriften av visionen för Älvstaden, med en metod att bygga fram en plats steg för steg mot 2021” (Göteborgs stad, 2016a:4). Metoden som framväxten utgår från kallas platsbyggnad där målet inte är att kalla något färdigt. Det centrala är processen i utvecklingen av platsen, att kommunicera och bygga en plats samt sprida medvetenhet kring den innan ett slutgiltigt *färdigt* kan stämpas (Göteborgs stad, 2016a:4).

mellan planering och genomförandefas [...] skapa liv i området och parallellt bygga på de relationella aspekterna, under tiden som den fysiska utbyggnaden i området

pågår, kan göteborgare och andra gemensamt skapa Frihamnen från starten av omvandlingsprocessen. Platsbyggnad är ett sätt att pröva visioner och dialoger i tidiga skeden (Göteborgs stad, 2015a:9).

Platsbyggnad har därav beröringspunkter till Madanipour, Knierbein och Degros (2014:3,7) då metoden används som ett kommunikationsverktyg. Tanken är även att involvera medborgare i staden som annars inte kommer i kontakt med stadsplanering och stadsutveckling. Ambitionen med platsen är att den ska betyda mer än att vara enbart en ny park tillgänglig för medborgarna i ett färdigt format.

Jubileumsparken [...] avgränsades som platsbyggnadsområde, för att tydliggöra en del av en stor och komplex process. Så att många, oberoende av förkunskaper, skulle kunna finna vägar in och ta del av processen och framväxten. Ambitionen var att inleda en resa mot att generera alternativa dimensioner till planeringen, inte bara de planeringsdokument vi känner till utan som en faktisk plats. En plats i den plats som skall utvecklas (Göteborgs stad, 2016a:4-5).

Efter förstudien påbörjades genomförandet 2014 och platsbyggandet konkretiserades ytterligare, motiverat i linje med den övergripande *Vision Älvstaden* samt *1680 idéer om Göteborgs 400-årsjubileum* (Göteborgs stad, 2016a:9, 12, 16). Utifrån detta grundades besluten kring prototyperna vilka togs av planerarna av platsen. Dessa styrde i sin tur de sex open calls som anordnades under två år.

Urban Basics (grundläggande infrastruktur för området), **Odlingskultur** (urban odling), **Badkultur** (collage av badmöjligheter för olika brukare), **Lekplats framtiden** (vattenkonst dedikerad för barn) och **Ja vi säger ja** (stötta projekt från medborgare och organisationer), som var och en avser att arbeta och sätta händelse vid visionsorden och att pröva de mest basala delarna av en allmötesplats (Göteborgs stad, 2016a:5).

I bakgrunden och genom Brorströms forskning gällande Älvstaden beskrevs framtagandet av de dokument som Jubileumsparken inledningsvis bygger på med hjälp av medborgardialog; *Vision Älvstaden* och *1680 idéer om Göteborgs 400-årsjubileum* (Brorströms, 2011; Göteborgs stad, 2016a:9). Utöver de idéer som samlats in och sammanställts i de två dokumenten användes även planeringsmetoden medborgardialog i själva utvecklingen och planeringen av Jubileumsparken. I det fortgående arbetet praktiserades medborgardialog i själva framväxten av Jubileumsparken genom prototypprojekten vilka inkluderade medborgare, föreningar och grupper med särskild expertis (Göteborgs stad, 2016a:12, 16).

Vid varje fysisk byggnation, prototyperna, beslutades att pröva metoder att öppna processen. Det kom att handla om varierade former av deltagande i konkret byggnation, utvecklande av landskap, likaväl som samtal inför detta och vidareutveckling av projektet och området. Målbilden har varit att gemensamma workshoppar, ibland kallade 'open call', gör det möjligt att nå medborgare via en kompletterande metod till den dialog som förs i detaljplaneprocessen (Göteborgs stad, 2016a:7).

Informant 3 förklarar att ”open call kan man lägga ut på sidor som då är aktuella för personer som engagerar sig i kulturella nätverk eller man studerar eller man är på något sätt en aktör som förstår det begreppet” (Informant 3). Vidare påpekar Informant 3 att ”begreppet open call är inte helt transparent för alla grupper” (Informant 3). Förhoppningen att involvera medborgare som vanligtvis inte deltar i stadsutvecklingsprojekt kan därför tänkas försvåras något med tanke på ordvalet och tillvägagångssättet. I planeringen och utvecklingen involveras både medborgare och expertgrupper som vägleder.

Det har adderat en taktill och aktivitetsbaserad del för att undersöka och utöka dialogen bortom det språkliga, till deltagande i test, en performativ process. [...] Arbetet har riggats som workshoppar som inleds med information om kontexten och där teamen som inbjudits agerar processledare. Workshoppar med gemensamt görande där privatpersoner deltar (Göteborgs stad, 2016a:9).

Återkoppling efter dialogerna beskrivs som viktigt i arbetet (Göteborgs stad, 2016a:7). Med hjälp av de anordnade workshopparna kallade open calls, finns förhoppningen att en kunskapsbank ska kunna skapas och användas även i resterande projekt inom Älvstaden. Vidare är intentionen att de ska inspirera till ytterligare medborgardeltagande samtidigt som det informerar deltagare om den utveckling som sker i övrigt i staden (Göteborgs stad, 2016a:9). Även i intervjun förklarade Informant 1 att de ska ”skala upp de erfarenheterna som de har gjort i Jubileumsparken i hela Älvstaden” (Informant 1).

Dokumentet *Frihamnen Etapp 1* beskriver riktlinjer för området såhär långt där den framtida målbilden kan identifieras. Frihamnen identifieras som en plats i Göteborg vilken ska knyta samman de norra och södra delarna över älven, där Jubileumsparken har en viktig roll (Göteborgs stad, 2015a:14). De tre avsnitten från visionsdokumentet för Älvstaden; Hela staden, Möta vattnet samt Stärka kärnan finns även med i dokumentet *Frihamnen Etapp 1* (Göteborgs stad, 2015a:10). Under överskriften Hela staden förklaras att ”[s]egregation och geografisk splittring motverkas genom öppenhet, variation och delaktighet” (Göteborgs stad, 2015a:10). Jubileumsparken beskrivs som ”[e]n motor för Frihamnen” där ”det industriella arvet” tas till vara på (Göteborgs stad, 2015a:16). Informant 1 upplyser om att Jubileumsparkens förutsättningar förändrats beroende på olika intressekrokar (Informant 1).

I början var tanken att den här Jubileumsparken är en del av Göteborgs 400-årsjubileum, att 2021 ska det finnas någonting klart men det ska också vara en del av den här framtida stadsparken. Men nu har ytorna krympts med anledning av att byggnadsnämnden vill öka exploateringen och då tar man den här parkytan för bebyggelseexploatering (Informant 1).

Vidare uppmärksammar Informant 1 att parkens yta nu även ska användas som skolgård vilket inverkar på ”samutnyttjandet eller konkurrens om samma yta. Man kan välja lite olika begrepp på det och hur man vill se det. Det finns både positiva

och negativa aspekter i det” (Informant 1). Intressekrockarna vittnar om att det inte enbart är omvärldsprocesser som påverkar stadsutvecklingen, vilka analyserades inledningsvis. Även interna processer och intressen påverkar markanvändningen.

Att Jubileumsparken karaktäriseras av att den är föränderlig, går att koppla till kritiken mot den rationella planeringen, att allt inte går att förutse (Khakee, 2000:7). Beröringspunkterna består av det medvetna valet av att parken ska kunna gå att förändras utefter medborgarnas önskemål och idéer, genom en successiv utveckling tillåts medborgarna inta området. Metoden platsbyggnad har därav beröringspunkter till Cilliers och Timmermans (2014:414) verktyg place-making. Detta med tanke på att både platsbyggnad och place-making ämnar att tillskriva rum mening och på så sätt resultera i en plats. Vidare har både metoden platsbyggnad och place-making, som av författarna kallas ett verktyg, ett fokus på människor och det sociala livet. Även målbilden som handlar om att användarnas behov identifieras för att sedan låta det styra utvecklingsprocessen tangeras av dem båda (Cilliers & Timmermans, 2014:413, 414, 426-427).

5.3.1 Jubileumsparken – Lokalisering och omgivande kontext

För att lokalisera Frihamnen och Jubileumsparken i förhållande till resterande staden kan *Figur 1* i bakgrundsavsnittet (se s.28) användas i följande beskrivning. Vid första observationstillfället anträdde Jubileumsparken genom en promenad från Drottningtorget, utanför Centralstationen i Göteborg. En promenad på 25 minuter över Götaälvbron. Platsen lämnades västerut genom en gångbro över Lundbyleden vilken sträcker sig väster om Frihamnen. På samma sätt beträdde platsen igen vid det andra observationstillfället. Sista gången platsen lämnades var genom en promenad på fem minuter till närmsta spårvagnshållplats, Brantingsmotet, nordost om Frihamnen.

Promenaden över Götaälvbron gav utsikt över staden på båda sidor om älven. Där land möter hav söder om älven syns mer bebyggelse och aktiviteter, vilket visas i *Figur 7*. Områdena norr om älven har en annan karaktär där istället mer magasin, kranar, industrihamnar och stora obebyggda ytor är synliga, visat i *Figur 8*. Det är alltså norr om älven vid Götaälvbrons slut som Frihamnen är lokaliserad. Frihamnen och Jubileumsparken har således en central position i staden. Anledningen till att så stora ytor är tillgängliga i närhet till älven förklaras av Informant 2 vara att stora delar av varvsindustrin avvecklats och flyttat utomlands (Informant 2).

Figur 7. Göteborg - Söder om älven, vy från Götaälvbron. Källa: Joó, J. 2016.

Figur 8. Frihamnen i Göteborg - Norr om älven, vy från Götaälvbron. Källa: Joó, J. 2016.

Från bron anas parkens lokalisering då karaktäristiska orangea markeringar för Älvstaden, en färg jag känner igen från olika hemsidor och dokument, syns en längre bit in i Frihamnen, synligt i *Figur 9*. Uppe i vänstra hörnet syns den orangea markeringen. Från bron, visat i samma figur höger i bild, syns även en stor informationstavla med texten: "Hej! Här ska vi bygga ut Frihamnen i vårt nya, nära Göteborg". Inte från något håll finns Jubileumsparken med på några gatuskyltar för cyklister och gångtrafikanter, istället finns hänvisningar till Frihamnen. Ordet "Playan" sprayat på asfalten är det enda tecken jag hittar som hänvisning mot parken.

Figur 9. Frihamnen i Göteborg. Källa: Joó, J. 2016.

Jubileumsparkens omgivning består idag av stora tomma ytor, magasin, företagsverksamhet och hamnmiljöer vilket synliggörs i *Figur 9, 10, 11* och *12*. I *Figur 10* är även busshållplatsen Frihamnsporten synlig, noterbart är avsaknaden av ett övergångsställe över till Jubileumsparken. Framkomligheten med kollektivtrafik är möjliggjord, dock kan andra väsentliga basstrukturer sägas saknas.

Figur 10. Busshållplatsen Frihamnsporten. Källa: Joó, J. 2016.

Figur 11. Jubileumsparkens omgivning. Källa: Joó, J. 2016. Figur 12. Jubileumsparkens omgivning, åtkomst från norr. Källa: Joó, J. 2016.

På frågan om vad informanterna ansåg att den geografiska placeringen av parken har för betydelse för resten av staden påpekade Informant 3 att ”göteborgarna [...] alltid längtat efter sin vattennära park. Att liksom känna på vattnet” (Informant 3). Vidare uppmärksammade Informant 1 förutsättningen att den utvecklades på en tom yta som en fördel.

den är okodad [...] Den har varit på område som har varit så att säga terra incognita, den har inte varit känd för människor innan. Därför tror jag att de skulle kunna annektera den, att den här är min. För den är inte kodad av någon annan gruppering sedan innan. Ja men det här var ju deras park eller så. Så det är väl en jättebra förutsättning. Sen är ju utmaningen kommunikationerna till den här parken, för den ligger ju inte i en naturlig målpunkt utan den ligger liksom utanför naturliga stråk som vi människor rör oss i. [...] i dagens resemonster är Jubileumsparken inget som vi korsar på vår väg, till och från saker och ting. Det kräver att man aktivt söker sig dit (Informant 1).

Just att stöta på varandra, att inte aktivt behöva söka sig till andra, ingår i Gehls resonemang för att det integrerande rummet ska uppstå (Gehl, 2001:103). I fallet Jubileumsparken är det alltså något som, i dagens läge, inte uppnås. Vision Älvstaden som är övergripande för all utveckling, så även för Frihamnen i vilken Jubileumsparken är lokaliserad, beskriver öppenhet mot havet som en viktig strategisk målbild (Göteborgs stad, 2012:10). På grund av den geografiska placeringen av Jubileumsparken är det ett kriterium som uppfylls.

5.4 Offentliga platsers potential att motverka segregering

Madanipour, Knierbein och Degros (2014:4) antyder att enbart offentliga platser i sig inte kan motverka den strukturella problematiken som segregering är. Vad som däremot spelar roll i sammanhanget är att det är en offentlig service. Offentliga platsers funktion i motverkandet av segregering innehar alltså centraliteten av att vara en del av kommuners planering och hantering av offentliga platser. Som en del av den offentliga service som organisationen förväntas tillhandahålla medborgarna med i form av en statlig myndighet (ibid.). Offentliga platser kan inte i sig lösa problematiken gällande segregering utan en betoning bör göras mot att det är en delaspekt av dess funktion, en del av en större helhet.

Att mycket av forskningen som görs kring segregering handlar om boendese-segregering kan antyda att boendets lokalisering och vad som finns i dess närhet är en mer pressande orsak till hur problematiken bör bemötas än förekomsten av en offentlig plats. Detta resonemang uttrycktes i intervjun med de tre tjänstepersonerna på Göteborgs stad där Informant 1 framhöll att segregering är ett långt större och mer omfattande problem än vad en ny offentlig plats kan lösa (Informant 1). Gällande Jubileumsparken uppmärksammade dock Informant 2 och 3 att aktiviteterna än så länge varit gratis, en styrka och inverkan för att alla, oavsett ekonomisk bakgrund ska ges möjligheten att delta i de aktiviteter som finns på platsen (Informant 1; Informant 2). På frågeställningen om staden försöker ta sig an utmaningen med segregeringsproblematiken påtalar Informant 3 att det är ”någonting som man försöker tackla och på alla möjliga sätt. Men ibland kan man också märka att det så att säga i den teoretiska uppbyggnaden av problemet inte riktigt sippar ner till, till praktiken” (Informant 3). Informant 1 uppmärksammar analysarbeten som genomförts över problematiken och hur den ska adresseras.

Det finns stora skillnader mellan nordost och sydväst i förväntad livslängd för olika målgrupper och ja att man lever helt enkelt olika liv [...] och det finns en politisk inriktning av hur vi ska adressera utmaningen. Men sen håller jag med [Informant 3], det är en lång väg från att ha talat om detta, man har gjort analysen och fastslagit vad som behöver göras till att det faktiskt sker då förändringar för det måste ske på så många olika plan och på så många olika nivåer (Informant 1).

Informant 3 resonerar att individaspekten är svår att komma åt, ”att varje individ ska ha möjlighet till att utvecklas på sina villkor” (Informant 3). Vision Älvstaden uppmärksammas av Informant 1 där segregering fastslås som en av stadens utmaningar och att ”mycket av formuleringarna som är där handlar ju om det” (Informant 1).

Jubileumsparken kommuniceras av Göteborgs stad som en del av en helhet för att överbrygga barriärer. Dess förutsättningar kan kopplas till den geografiska placeringen samt att medborgare från hela staden bjuds in att delta i utvecklingen. Det finns dock ingen garanti för att det sker eller att människor faktiskt söker sig till

platsen. Informant 1 påpekar att, som situationen är idag så är parken inget som passeras i vardagen, det är ingen naturlig knutpunkt (Informant 1). Bastun kan sägas vara den aktivitet som ska locka och göra platsen aktuell året runt, positivt i enlighet med Gehls resonemang kring varierande beteende beroende på klimatet (Gehl, 2001:176, 177).

Enbart att människor möts motverkar i sig inte segregering. Människors fullständiga livsvillkor förändras inte för att de är välkomna och vill befinna sig på olika platser i den offentliga miljön. Vad de offentliga platserna däremot har för betydelse i kontexten är att de är en del av en större helhet, en bidragande beståndsdel. Vad det i slutändan handlar om är social inkludering, något som offentliga platser kan underlätta eller motverka. Det är alltså här de olika relationella sambanden som identifierades ovan kan inverka på processen, delar av en större helhet för att överbrygga barriärer.

6. DISKUSSION

Planeringspraktiken och offentliga platsers roll i motverkande av segregering är förenliga på så sätt att den offentliga miljöns utformning samt de aktiviteter som äger rum i dem, inverkar på inkluderande och exkluderande processer. För att påverka dessa processer kan stadens styre och samhällsplaneringsorganen tillämpa olika strategier och metoder. De strategier som går att identifiera i Göteborgs stads övergripande stadsutveckling har flertalet kopplingar till Jubileumsparken, både till de metoder som används såväl som den geografiska placeringen. Genom att sammankoppla de strategier som för Göteborgs stad innebär en socialt integrerad stad; att människor i det offentliga rummet kan mötas och känna tillhörighet, att barriärer bör överbryggas och stadsdelar bindas samman kan de metoder som används i Jubileumsparken förklaras. Den nya offentliga parken är mer än bara en park som ska byggas, den ska kommunicera stadens stora utvecklingsprojekt Älvstaden och locka människor till ett område som ännu inte är byggt. Dessa strategier i kombination med de övergripande strategierna för staden är vad som motiverar användandet av metoden platsbyggnad. Jubileumsparken kommer på så sätt inte invigas och presenteras som en färdig produkt, den kommer skapas tillsammans med medborgare och olika intressenter. En samexisterande process handlar om att kommunicera utvecklingen i det övergripande utvecklingsprojektet Älvstaden, att informera och engagera medborgarna. Det mer riktade arbetet för att engagera görs genom den andra tillämpade metoden medborgardialog.

I slutändan kan det dock fastslås att förändringarna hanteras av kommunen och tjänstepersoner som har det övergripande ansvaret, de beslutar om vad som faktiskt ska byggas och förändras på platsen. Jubileumsparken är inte fri från planering, översyn och ledning av stadens myndighetsstyre. Det återstår att se hur bostadsbyggandet i Frihamnen påverkar framkomligheten och ljudbilden som kan tänkas inverka på upplevelsen av parken. Att resterande mark i Frihamnen bebyggs inverkar även på Jubileumsparkens framtida möjliga roll som en plats där mer spontana möten sker.

I analysarbetet mellan Göteborgs stads dokument och gruppintervjun upplevdes en samstämmighet. Intervjuns bidrag utöver dokumenten var framför allt informanternas uppfattningar kring utmaningar och fördelar med medborgardialog vilka i stort överensstämde med de som lyftes i det teoretiska ramverket.

7. SLUTSATS

- *Vilka relationella samband går att identifiera mellan offentliga platsers roll i staden och motverkandet av segregering?*
- *Vilka strategier i Göteborgs stads övergripande planering går att koppla till den planering och utveckling som sker i Jubileumsparken?*

Identifierbara relationella samband mellan offentliga platsers roll i staden och motverkandet av segregering kan konkretiseras till exkluderande och inkluderande processer. Det offentliga rummet består av diverse öppna och stängda platser. Stadens utformning, både den fysiskt planerade och den naturligt förekommande miljön, styr de aktiviteter och det mänskliga liv som förekommer i den. Vem som har tillgång och åtkomst till olika platser och olika beslutsfattande rum indikerar vem som exkluderas eller inkluderas. Ska en offentlig plats kunna vara en del av motverkandet av segregering krävs det att olika personer med varierande bakgrund är välkomna, möts och utvecklar platsen i ett samspel.

Enligt Göteborgs stad innebär en socialt integrerad stad att människor i det offentliga rummet kan mötas och känna tillhörighet. Uttalade strategier handlar om att skapa social samhörighet, människor ska kunna mötas i den offentliga miljön och människors varierade behov ska beaktas. Ytterligare strategier handlar om att barriärer bör överbryggas och stadsdelar bindas samman, närheten till vattnet tas tillvara på genom att områden i anknytning till älven utvecklas och byggs om samtidigt som det ska planeras för variation och på så sätt uppnå blandning inom områden. Jubileumsparken är en fysisk plats, en strategisk test-arena, en nutida företeelse såväl som en framtida målbild. Den fysiska platsen och nutida företeelsen handlar om den geografiska lokaliseringen och avgränsningen samt den fysiska bebyggelsen befintlig idag. Tillämpningen av metoderna medborgardialog och platsbyggnad i Jubileumsparken gör det till en strategisk test-arena. Tillämpningen av platsbyggnad gör att Jubileumsparkens betydelse är större än platsen i sig själv. Förhoppningen från Göteborgs stads sida är att den ska kommunicera utvecklingen, sprida kunskap samt locka, sammanföra och engagera medborgare från hela staden, till platsen men även i Älvstadsprojektet. Den framtida målbilden handlar om att knyta samman hela staden och motverka segregering. Förhoppningen från Göteborgs stads sida är att människor från olika delar av staden ska mötas och tillsammans utveckla platsen. Detta möjliggörs genom medborgardialog och den faktiska lokaliseringen av platsen, vid Älven, alltså geografiskt centralt placerad i staden. Förhoppningen finns där från kommunens sida, de öppnar upp för deltagande i utvecklingen vilket teorier belyser kan vara en del i motverkandet av segregering samt främjande för en hållbar social utveckling.

I slutändan, även om strategierna och metoderna som lyfts i studien tillämpas, finns ingen garanti för att segregationsproblematiken förbättras. Vad studien inte kan komma fram till är om den faktiska segregeringen i staden har minskat genom utvecklingen och byggandet av Jubileumsparken, för att besvara den frågeställningen krävs långsiktiga studier med en komparativ ansats. Vidare studier och forskning vore därför önskvärt som granskar det faktiska utfallet av de olika metoder som används inom ramen för Älvstaden och i Jubileumsparken, och om de har någon positiv påverkan på graden av segregering i Göteborg.

Studien kan vara användbar för andra kommuner i deras arbete med att utveckla nya offentliga platser; exemplifieringarna utifrån undersökningsenheten i fråga kan verka som inspiration och analysen som upplysande gällande betydelsen av offentliga platser i stadsrummet samt hur medborgardialog och platsbyggnad kan användas i processen.

7.1 Avslutande kommentar

Som en avslutande kommentar vill jag lyfta att, enligt min ståndpunkt, handlar samhällsplanering inte enbart om städers utveckling och roll i ekonomiska sammanhang. Centralt är att även tillåta och möjliggöra för människor att utveckla sig själva och sin omgivning.

Dokumentlista

- Budget (2016). *Budget 2016 - För ett jämlikt och hållbart Göteborg*. [pdf]
Socialdemokraterna, Miljöpartiet de gröna, Vänsterpartiet & Feministiskt
initiativ. Tillgänglig på: https://goteborg.se/wps/wcm/connect/1f4c98e6-9def-4be8-a30e-08272ef6f7da/Forslag+goteborgs+Stads+Budget+2016_S_V_MP_FI.pdf?MOD=AJPERES [Hämtad: 2016-04-24].
- Göteborg & Co. (2012). *1680 idéer om Göteborgs 400-årsjubileum*. [pdf]
Tillgänglig online: <http://www.goteborg2021.com/wp-content/uploads/2015/02/Ideboken.pdf> [Hämtad:2016-05-17].
- Göteborgs stad (2009). *Översiktsplan för Göteborg – Del 1 Utgångspunkter och strategier*. [pdf] Tillgänglig på:
<https://goteborg.se/wps/wcm/connect/d1f790ad-263d-4a42-ad8f-8777f65a094c/Del1.pdf?MOD=AJPERES> [Hämtad: 2016-04-24].
- Göteborgs stad (2012). *Vision Älvstaden*. [pdf] Tillgänglig på:
http://alvstaden.goteborg.se/wp-content/uploads/2015/05/vision_alvstaden_sv_web.pdf [Hämtad: 2016-03-17].
- Göteborgs stad (2015a). *Frihamnen Etapp 1*. [pdf] Tillgänglig på:
http://alvstaden.goteborg.se/wp-content/uploads/2015/05/FH_Workshoprapport_150922_lowres.pdf
[Hämtad: 2016-04-22].
- Göteborgs stad (2015b). *Ordbok för stadsutvecklare*. [pdf] Tillgänglig på:
<http://alvstaden.goteborg.se/wp-content/uploads/2015/05/ordbok-f%C3%B6r-stadsutvecklare.pdf> [Hämtad: 2016-03-21].
- Göteborgs stad (2016a). *Jubileumsparken 2013-2016 Om att bygga plats*.
Platsbyggnad Älvstaden.

Referenser

- Abrahamsson, H. (2013). Vår tids stora samhällsomdaning – städers ökade roll för social hållbarhet. I: Stenberg, J., Abrahamsson, H., Benesch, H., Berg, M., Castell, P., Corkhill, E., Danielsson, S., Fridén, A., Heed Styffe, R., Jadelius, L., Larberg, V. & Tahvilzadeh, N. (2013). *Framtiden är redan här – Hur invånare kan bli medskapare i stadens utveckling*. Göteborg: Majornas Grafiska AB
- Andermyr, S. A. (2000). *Plan- och bygglagen*. Stockholm: Kommentus Förlag
- Bohm, K. (1985). *Med- och motborgare i stadsplanering – En historia om medborgardeltagandets förutsättningar*. Stockholm: Liber Tryck AB
- Boverket (2010) *Socialt hållbar stadsutveckling – en kunskapsöversikt*. [pdf] Boverket. Tillgänglig på:
<http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/socialt-hallbar-stadsutveckling.pdf> [Hämtad: 2016-04-11].
- Brorström, S. (2011). *Centrala Älvstaden – höga förväntningar och stora utmaningar*. [pdf] KFi-rapport nr 115. KFi - Kommunforskning i Västsverige. Tillgänglig på:
http://www.mistraurbanfutures.org/sites/default/files/centrala_alfvstaden_-_hoga_forvantningar_och_stora_utmaningar_kfi-rapport_115.pdf [Hämtad: 2016-04-04].
- Byggforskningsrådet (2000). *Samhällsplanering med aktiva medborgare – Exempel från 16 kommuner*. Stockholm: Byggforskningsrådet
- Cilliers, E. J. & Timmermans, W. (2014). The importance of creative participatory planning in the public place-making process. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 41(3), ss.413-429.
- Dale, A. (2012). Introduction. I: Dale, A., Dushenko, W. T. & Robinson, P. red. (2012). *Urban sustainability – Reconnecting Space and Place*. Toronto: University of Toronto Press. ss.3-8.
- Davis, M. (1990). *Fortress La*. I: LeGates, R. T. & Stout, F. red. (2011). *The City Reader*. 5th ed. Routledge. ss.195-201.
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Elander, I. & Gustavsson, E. (2013) *Social hållbarhet inte bara "sustainababble"? Från mångtydig vision till analytiskt redskap vid uppföljning av stadsbyggnadsprojekt*. [pdf] Örebro Universitet - Centrum för Urbana och Regionala Studiers skriftserie (69). Tillgänglig på:
<https://www.oru.se/contentassets/1dacb5a5589d4f04ab37657dbb1bfae5/social-hallbarhet-inte-bara-sustainababble.-nummer-69.pdf> [Hämtad: 2016-04-10].
- Engelman, R. (2013). Beyond sustainababble. I: Worldwatch Institute *State of the World 2013*. Island Press/Center for Resource Economics (2013). ss. 3-16.

- [online] Tillgänglig på:
http://download.springer.com/static/pdf/880/bok%253A978-1-61091-458-1.pdf?originUrl=http%3A%2F%2Flink.springer.com%2Fbook%2F10.5822%2F978-1-61091-458-1&token2=exp=1464187568~acl=%2Fstatic%2Fpdf%2F880%2Fbok%25253A978-1-61091-458-1.pdf%3ForiginUrl%3Dhttp%253A%252F%252Flink.springer.com%252Fbook%252F10.5822%252F978-1-61091-458-1*~hmac=11da7a4ad05d001027231649a03f7ab1ff7002130a8516b87eea3e2a22f39962 [Hämtad: 2016-04-10].
- Fainstein, S. S. (2012). *Planning theory and the city*. I: Campbell, S. & Fainstein, S. S. red. (2012). *Readings in planning theory*. 3rd ed. Oxford: Wiley-Blackwell
- Formas (2011). *Forskningsöversikt - Hållbar stadsutveckling*. [pdf] Tillgänglig på: http://www.formas.se/PageFiles/3972/Hallbar_stadsutveckling.pdf [Hämtad: 2016-04-19].
- Gehl, J. (2001). *Life between buildings – Using Public Space*. 5th ed. Arkitektens Forlag. The Danish Architectural Press
- Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press
- Gren, M. & Hallin, P-O. (2003). *Kulturgeografi – en ämnesteoritisk introduktion*. Malmö: Liber
- Göteborgs stad (2016b). *Figur 1. Grafisk karta över Älvstadens områden*. [online] Tillgänglig på: <http://alvstaden.goteborg.se/vara-delomraden/> [Hämtad: 2016-05-20].
- Göteborgs stad (2016c). *Linbanans roll för stadens trafik och gångnätverk*. [pdf] Trafikkontoret. Tillgänglig på: http://goteborg.se/wps/wcm/connect/bdcb4b95-45c0-4e12-8977-66bd9082fd11/Rapport_Linbanans+roll+f%C3%B6r+stadens+trafik+och+g%C3%A5ngn%C3%A4tverk.pdf?MOD=AJPERES [Hämtad: 2016-05-06].
- Harvey, D. (2008). *The Right to the City*. New Left Review (53). [online] Tillgänglig på: <https://newleftreview.org/II/53/david-harvey-the-right-to-the-city> [Hämtad: 2016-04-26].
- Jalakas, A. & Larsson, A. (2008). *Jämställdhet nästa!* Stockholm: SNS Förlag
- Khakee, A. (2000). *Samhällsplanering – Nya mål, perspektiv och förutsättningar*. Lund: Studentlitteratur
- LeGates, R. T. & Stout, F. red. (2015). *The city reader*. Routledge
- Legeby, A., Berghauser Pont, M. & Marcus, L. (2015a). *Dela[d] Stad: Stadsbyggande och segregation: 1 Perspektiv och utgångspunkter*. [pdf] Tillgänglig på: <http://www.mistraurbanfutures.org/sites/default/files/1-perspektiv-legeby-berghauser-marcus.pdf> [Hämtad: 2016-05-13].
- Legeby, A., Berghauser Pont, M. & Marcus, L. (2015b). *Dela[d] Stad: Stadsbyggande och segregation: 3 Sociala stadsbyggnadsanalyser i Göteborg*. [pdf] Tillgänglig på:

- <http://www.mistraurbanfutures.org/sites/default/files/3-stadsbyggnadsanalyser.pdf> [Hämtad: 2016-05-13].
- Lilja, E. & Pemer, M. (2010). *Boendesegregation - orsaker och mekanismer: En genomgång av aktuell forskning*. [pdf] Tillgänglig på: <http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/bilaga-1.pdf> [Hämtad: 2016-05-04].
- Lin, J. & Mele, C. (2013). *The Urban Sociology Reader*. 2nd ed. Routledge
- Low, S. (2006). The erosion of Public Space and the Public Realm. I: Lin, J. & Mele, C. red. (2013) *The Urban Sociology Reader*. 2nd ed. Routledge. ss.401-404.
- Madanipour, A. (1998). Social Exclusion and Space. I: LeGates, R., T. & Stout, F. red. (2011). *The City Reader*. 5th ed. Routledge. ss.186-194.
- Madanipour, A., Knierbein, S. & Degros, A. (2014). *Public Space and the Challenges of Urban Transformation in Europe*. New York: Routledge
- Nyström, J. & Tonell, L. (2012). *Planeringens grunder: en översikt*. Lund: Studentlitteratur
- SKL Sveriges Kommuner och Landsting (2009). *11 tankar om medborgardialog i styrning*. Solna: Alfa Print
- SAOB Svenska Akademiens ordbok (1991). *Strategi*. [online] Tillgänglig på: http://www.saob.se/artikel/?seek=strategi&pz=1#U_S12431_153747 [Hämtad: 2016-05-20].
- WCED World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future*. [pdf] Tillgänglig på: http://home.agh.edu.pl/~awyrwa/Regulacje/UNFCCC/1987_brundtland.pdf [Hämtad: 2016-04-10].
- Yin, R. K. (2014). *Case Study Research. Design and Methods*. 5th ed. Los Angeles: Sage:publications

Intervjulist

Informant 1 (2016). Projektkoordinator i Älvstaden. Intervjuad av Joó, J., 2016-05-09. Göteborg, Lundby stadsdelsförvaltning.

Informant 2 (2016). Projektmedarbetare. Representerar sektorn funktionshinder i stadsutveckling i Älvstaden. Intervjuad av Joó, J., 2016-05-09. Göteborg, Lundby stadsdelsförvaltning.

Informant 3 (2016). Projektmedarbetare. Representerar sektorn kultur i stadsutveckling i Älvstaden. Intervjuad av Joó, J., 2016-05-09. Göteborg, Lundby stadsdelsförvaltning.

Bilaga

Bilaga 1: Intervjuguide

Introduktion

Namn, arbetstitel: roll inom Göteborgs stad och koppling till Jubileumsparken?

1. Göteborg

- Styrkor?
- Framtiden? Utvecklingsprojektet Älvstaden?
- Utmaningar?

Segregering

- Har under arbetets gång stött på segregation som en rådande problematik i Göteborg, vad tänker ni kring detta?
- Vad ser ni för utmaningar vad gäller segregation inom staden?

2. Social hållbarhet

- Hållbar social utveckling - betydelse för er? Om ni var och en skulle få spåna fritt om vad en socialt hållbar stad är, hur skulle den då se ut?
- Hur ser Göteborgs stads arbete ut med just social hållbarhet?

3. Medborgardialog

- Vad innebär medborgardialog för er?
- Medborgardialogens vinster?
- Utmaningar kopplat till att medborgare deltar i planeringen?
 - från tjänstemäns sida
 - vem som deltar/inte deltar
 - hur medborgarna nås
- Demokrati – Betydelse för medborgarna? Hot mot den representativa demokratin?
- Effektivitet - Risk för att effektiviteten drabbas av medborgardialog? Blir planeringsprocessen längre?
- Vem kommer till tals?
- Olika förväntningar mellan tjänstemän och deltagare?
- Metoder för att bredda deltagandet över olika grupper i samhället?
- Använder Göteborg stad några av dessa?

- Insikt i hur Göteborgs stad arbetar med medborgardeltagande i fallet Jubileumsparken? Vilka metoder används i dialogen med medborgarna?
- Open calls? Vad innebär det?
- En bra metod eller finns utvecklingspotential?

5. Jubileumsparken

- Hur hanteras den sociala hållbarhetsaspekten i utvecklingen av Jubileumsparken?
- Vilka positiva aspekter ser ni i utvecklingen och planeringen av Jubileumsparken?
- Den geografiska placeringens betydelse i relation till resten av staden?
- Utmaningar vad gäller utvecklingen? Långsiktighet? Den medvetet föränderliga processen?
- Möjligheter att motverka segregering med hjälp av Jubileumsparken?

4. Offentliga platser

- Vad är en integrerande plats?
- Hur skapas den?
- Vem skapar den?
- Vad har offentliga platser för roll eller betydelse i staden?